

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС
ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ**

ТОШКЕНТ ДАВЛАТ ИҚТИСОДИЁТ УНИВЕРСИТЕТИ

«Бухгалтерия қисоби ва аудит» факультети

«Давлат молияси ва солиқлар» кафедраси

«Юридик шахсларни солиққа тортиш» фанидан

**«ИҚТИСОДИЙ ИСЛОҚ ОТЛАР ШАРОИТИДА ЮРИДИК
ШАХСЛАРНИ СОЛИҚҚА ТОРТИШНИ ЭРКИНЛАШТИРИШНИНГ
АСОСИЙ ЙЎНАЛИШЛАРИ»**
мавзусидаги

КУРС ИШИ

БАЖАРДИ: «Солиқлар ва солиққа тортиш»
таълим йуналиши
3-курс СС-52 гуруҳи талабаси
Мирзахмедов Нодиржон Кудратиллаевич

Кафедрага топширилган сана «____» _____ 2012 й

Ҳимоя қилинган сана «____» _____ 2012 й
_____ балл

Ҳайъат аъзолари: _____

Тошкент- 2012

М У Н Д А Р И Ж А

	бет.
Кириш.....	3
1. Юридик шахсларни солиқ а тортишнинг иқтисодий моҳияти ва Ўзбекистон Республикаси солиқ а тортиш тизимида тутган ўрни.....	6
2. Юридик шахслардан олинадиган солиқлар солиш объекти ва солиқ тўловчилар таркиби.....	16
3. Юридик шахсларни солиқ а тортишда белгиланган солиқ имтиёзлари ва солиқ ставкалари.....	22
4. Юридик шахсларни солиқ а тортиш механизмининг амалдаги ҳолати таҳлили.....	33
5. Иқтисодиётни модернизациялаш шароитида юридик шахсларни солиқ а тортиш механизмини такомиллаштириш йўллари.....	42
Хулоса ва таклифлар.....	48
Фойдаланилган адабиётлар.....	50
Илова.....	56

КИРИШ

Мамлакатимиз солиқ тизими олдида бозор муносабатларини тўлаёنли шакллантириш учун шарт-шароит яратиш билан бир паторда давлат бюджетини маблақлар билан таъминлаш памда устивор йўналишдаги иқтисодий фаолиятни солиқлар воситасида пўллаб-пувватлаш талаб этилади. Хўжалик юритувчи субъектларнинг иқтисодий фаолиятини солиқлар воситасида рабатлантириш катта аамият касб этади.

2012 йил 19 январь куни мамлакатимиз Президенти Ислон Каримов томонидан 2011 йилнинг асосий яқунлари ва 2012 йилда Ўзбекистонни ижтимоий-иқтисодий ривожлантиришнинг устувор йўналишларига бапйшланган Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Мақамасининг мажлисидаги маърузасида изчиллик билан амалга ошириляётган солиқ юқини камайитиришга паратилган оқилона солиқ сиёсати иқтисодиётдаги таркибий ўзгаришларга, хўжалик юритувчи субъектларнинг ишбилармонлик фаоллиги ва молиявий барпарорлигини юқсалтиришга хизмат пилаётганлиги эътироф этилди «Изчиллик билан амалга ошириляётган, биринчи навбатда солиқ юқини камайитиришга паратилган оқилона солиқ сиёсати иқтисодиётдаги таркибий ўзгаришларга, хўжалик юритувчи субъектларнинг ишбилармонлик фаоллиги ва молиявий барпарорлигини юқсалтиришга хизмат пилмоқда.

Хусусан, 2011 йилда солиқ юқи, 1991 йил билан солиштирилганда, ялпи ички мақсулотга нисбатан парийиб 2 баробар камайиб, 41,2 фоиздан 22 фоизга тушганини пайд этиш зарур.

2011 йилда микрофирма ва кичик корхоналар учун ягона солиқ тўлови ставкасининг 7 фоиздан 6 фоизга камайитирилиши хўжалик юритувчи субъектлар инвестиция фаолиятининг кенгайишига хизмат пилди. бунинг натижасида бўшаб олган парийиб 80 миллиард 300 миллион сўм маблақни, биринчи навбатда, ишлаб чиқаришни технологик янгилаш ва замонавий техникани жорий этига йўналтириш имқони пайдо бўлди.

2011 йилда республикамизда иш пайи 20,2 фоизга, бюджет ташкилотлари ходимларининг иш пайи, пенсиялар, нафақа ва стипендиялар миқдори эса 26,5 фоизга ўсди. ақолининг реал даромадлари йил мобайнида 23,1 фоизга ортди. Айна пайтда шунга эътибор беришингизни сўрайман ақоли жами даромадларининг 47 фоизи тадбиркорлик фаолиятидан олинмоқда.

Кейинги ўн йилда юртимизда ақоли даромадлари пажми 8,1 баробар ортган бир пайтда, иш пайи, ижтимоий кўмакка муқтож тоифаларнинг даромадлари миқдорини жадал ошириш, улар пўллаб пувватлаш ва солиқ имтиёзлари бериш писобидан ақолининг энг паст ва энг юқори даромадга эга бўлган гуруқлари ўртасидаги тафовут, бошпача айтганда, даромадларидаги фарқ коэффиценти 21,1 баробаридан 8,3 баробарига писқарди. Айтиш керакки, мустақил давлатлар памдўстлиги мамлакатлари ва бир патор иқтисодий ривожланган давлатлар ўртасида бу коэффицент энг паст кўрсаткичлардан бири писобланади.

Юртимизда ўтган йиллар давомида иш ва пенсияларнинг харид обилияти изчил ва барқарор ўсгани аълолининг аёт даржаси ва сифати ортиб бораётганининг яънол тасдиқидир.

Солиқ юкини, биринчи навбатда, кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик субъектларидан олинadиган солиқ юкини сезиларли даражада камайитиш белгиланмода. Кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик субъектлари учун ягона солиқ тўлови ставкаси 6 фоиздан 5 фоизга туширилиши режалаштирилмода.

Шу билан бирга, жисмоний шахслардан олинadиган даромад солиқининг энг паст ставкаси 10 фоиздан 9 фоизга пасайтирилганини аайд этиш лозим. Бу, аввало, кам иш ва тўланадиган ишловчилар тоифаси даромадларининг кўпайишига сезиларли равишда ижобий таъсир кўрсатиши табиийдир»¹

Давлат ва жамиятнинг ривожланиш босқичларида юридик шахсларни солиқа тортиш ва солиқ муносабатлари узлуксиз равишда ўзининг такомиллаштириш тавсифига эга бўлган. Солиқ муносабатларини бугунги кун талаблари даражасида янада самаралироқ ташкил этиш ва амалга ошириш, субъектлар томонидан ундаги айрим элементлар механизмини маълул шартлар асосида абул қилиш заруриятини белгилайди.

Иқтисодийни модернизациялаш шароитида солиқ соҳасидаги илоқатларни амалга оширишда солиқ муносабатларини такомиллаштириш юридик шахсларни солиқа тортиш ва унинг амал қилиш механизмини илмий таълил қилиш муҳим ва долзарб муаммоли масалалардан бири бўлиб қисобланади.

Солиқлар юкининг юқори бўлиши юридик шахсларни ишлаб чиқаришни ривожлантиришга, замонавий техника ҳамда технологиялар билан аайта жиҳозлашга, айланма маблақларини кўпайитиришга маблақлар йўналтириш имкониятини кескин камайтиради. Бу эса ишлаб чиқариш даражасининг пасайишига олиб келади.

Иқтисодийни эркинлаштириш солиқ тизимига ҳам муаррар таъсир кўрсатади. Солиқа тортиш тизими узлуксиз такомиллашиб бормоқди лозим. Асосий маълсад юридик шахслар зиммасидаги солиқ юкини макроиқтисодий ўзгаришларни қисобга олган ҳолда мунтазам камайитириб боришдир. Ўзбекистон Республикаси солиқа тортиш тизими шаклланишига жуда кўп вақт кетмаган бўлса ҳам, солиқ тизимимиз йил сайин янгиланиб, такомиллашиб, ривожланиб бормода. Ар бир давлатнинг аниқ амал қилувчи солиқ тизими мавжудлиги унинг юксак даражада тараққий этганлигининг белгиси қисобланади. Шунинг учун солиқ тизимини жаъон андозалари даражасида шакллантириш ва ривожланган мамлакатларнинг солиқ амалиётидаги илор тажрибаларидан солиқ тизимимизда фойдаланиш бозор муносабатларига ўтиш шарт-шароитига мослашишда алоқида аамиятга эгадир.

¹ И.А.Каримов. 2012 йил Ватанимиз тараққийетини янги босқичга кўтарадиган йил бўлади: 2011 йилнинг асосий яқунлари ва 2012 йилда ўзбекистонни ижтимоий иқтисодий ривожлантиришнинг устувор йўналишларига баъишланган Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маълкамасининг мажлисидаги маърузаси. – “Халқ сўзи”, 2012 йил 20 январь (№ 14) 2-бет

Солиқ соҳасидаги ислоҳотларни амалга оширишда солиқ муносабатларини такомиллаштириш юридик шахслардан ундириладиган солиқларнинг турлари ва уларнинг амал қилиш механизмини илмий таълил қилиш муҳим ва долзарб муаммоли масалалардан бири бўлиб қисобланади.

1.ЮРИДИК ШАХСЛАРНИ СОЛИЎ А ТОРТИШНИНГ ИЎТИСОДИЙ МОЎИЯТИ ВА ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ СОЛИЎ А ТОРТИШ ТИЗИМИДА ТУТГАН ЎРНИ

Солиўларнинг умумдават ва маъллий солиўларга бўлиниши ўкумат идораларининг республика ўкумати ва маъллий ўкуматларга бўлиниши асосида келиб чиқади. Ўр бир ўокимият идоралари ўзларининг бажарадиган муўим вазифаларидан келиб чиқиб, ўз бюджетига ва уни таъминлайдиган солиўларга эга бўлиши керак.

Республика ўкумати умумдават тусида жуда катта вазифаларни мудофаа, хавфсизликни саълаш, тартиб интизом инфратузилмасини яратиш,меънаткашларга ижтимоий ўимоясини ташкил этиш ва бошъа бир ўатор йирик вазифаларни бажаради.Шунинг учун унинг бюджети ўам солиўлари ўам салмоъли бўлиши шарт.Умумдават солиўларнинг муўим хусусияти шундаки, республика бюджетига тушадиган солиўлардан маъллий бюджетларни бошъариб бориш учун ажратма сифатида тушуши мумкин.

Давлат бюджети республика бюджетини, ўораъалпоъистон Республикаси бюджетини ва маъллий бюджетларни ўз ичига олади. Давлат бюджети таркибида давлат маъсадли жамъармалари жамланади.

Солиўлар ва бошъа мажбурий тўловлар тизими ўуйидаги таркибга эга:

1.Умумдават солиўлари ва бошъа мажбурий тўловлар

2.Маъллий солиўлар ва бошъа мажбурий тўловлар

Умумдават солиўлари ва бошъа мажбурий тўловларга ўуйидагилар киради:

- 1) Юридик шахслардан олинадиган фойда солиъи.
- 2) Жисмоний шахслардан олинадиган даромад солиъи.
- 3) Ўўшилган ўиймат солиъи.
- 4) Акциз солиъи.
- 5) Ер ўъридан фойдаланувчилар учун солиўлар ва махсус тўловлар.
- 6) Сув ресурсларидан фойдаланганлик учун солиъ.

Бошъа мажбурий тўловлар:

- 1) ижтимоий жамъармаларга мажбурий тўловлар:

- ягона ижтимоий тўлов.
- фуъароларнинг бюджетдан ташъари Пенсия жамъармасига суъурта бадаллари.

- бюджетдан ташъари Пенсия жамъармасига мажбурий ажратмалар.

- 2) Республика йъл жамъармасига мажбурий тўловлар:

- Республика йъл жамъармасига мажбурий ажратмалар.
- Республика йъл жамъармасига йиъимлар.

- 3) давлат божи.

- 4) божхона тўловлари.

Маъллий солиўлар ва бошъа мажбурий тўловлар жумласига ўуйидагилар киради:

- 1) Мол-мулк солиъи.

- 2) Ер солиъи.

3) Ободонлаштириш ва ижтимоий инфратузилмани ривожлантириш солиҥи.

4) Жисмоний шахслардан транспорт воситаларига бензин, дизель ёлҥиси ва газ ишлатганлик учун олинадиган солиҥ.

5) Ягона солиҥ тўлови.

6) Ягона ер солиҥи.

7) Тадбиркорлик фаолиятининг айрим турлари бўйича латвий белгиланган солиҥ.

Бошлҥа мажбурий тўловлар:

1) Айрим турдаги товарлар билан чакана савдо лилиш ва айрим турдаги хизматларни кўрсатиш лҥуҥи учун йилҥим.

Республика бюджети даромадларини асосий лисмини ташкил этадиган ва давлат бюджетининг умумдавлат тусидаги тадбирларни молиялаштиришда фойдаланиладиган солиҥлар умумдавлат солиҥлари деб аталади.

Республика бюджети бу давлат бюджетининг умумдавлат тусидаги тадбирларни молиялаштиришда фойдаланиладиган лисми бўлиб, унда даромадлар манбалари ва улардан тушумлар миҥдори, шунингдек молия йили мобайнида аниҥ маҥсадлар учун ажратиладиган маблаҥлар сарфи йўналишлари ва миҥдори акс эттирилади.

Республика бюджети даромадлари лҥуидагилар лисобига шакллантирилади:

1. л онун лҥужжатларида белгиланган тартибдаги ва нормативлар асосидаги умумдавлат солиҥлари, йилҥимлари, божлари ва бошлҥа мажбурий тўловлар.
2. л онун лҥужжатларида белгиланган нормативлар бўйича давлат молиявий ва бошлҥа активларини жойлаштирилиши, фойдаланишга берилиши ва сотилишидан олинган даромадлар.
3. л онун лҥужжатларига мувофиҥ мерос олиш, ладя этиш лҥуҥи бўйича давлат мулкига ўтган пул маблаҥлари.
4. Юридик ва жисмоний шахслардан, шунингдек чет эл давлатларидан келган лайтарилмайдиган пул тушумлари.
5. Резидент-юридик шахсларга ва чет эл давлатларига берилган бюджет ссудаларини лайтариш лисобига берилган тўловлар.
6. л онун лҥужжатларида таҥиланмаган бошлҥа даромадлар.

Молия йили биринчи январдан ўттиз биринчи декабрь куни охиригача бўлган ваҥтни ўз ичига олувчи давр лисобланади.

Солиҥлар деганда солиҥ л онунчилигида белгиланган, муайян миҥдорларда ундириладиган, мунтазам, лайтариб берилмайдиган ва беҥараз хусусиятга эга бўлган, бюджетга йўналтириладиган мажбурий пул тўловлари тушунилади.

Давлат солиҥ тизимини давлат томонидан жорий этилган барча солиҥлар, йилҥимлар ва бошлҥа бюджетга ундириладиган мажбурий тўловлар мажмуаси, уларнинг шакли ва тузилиш методлари ташкил этади. Солиҥ тизими етарли даражада мураккаб бўлиб, у кўпгина солиҥ турлари, лар лил

турдаги солиқ тўловчилар, солиқни ундиришни ташкил этиш усуллари ва солиқ имтиёзларидан иборат.

Солиқ назарияси солиққа тортиш хусусидаги иқтисодий муносабатлар ва бу муносабатлар туфайли келиб чиқадиган объектив ва субъектив зиддиятларни, зарурий, муқим боқилиқлик ва алоқадорликни очиқ беради, зарур ҳолларда солиқ ундириш жараёнидаги қодисаларни категориялар воситасида изоҳлаб беради. У ёки бу умумдават солиқ тури, унга хос бўлган тушунчаларни тўғри ифодалай олиш юридик шахслардан олинadиган фойда солиқи тўғрисидаги билимларни аниқлаштиради.

Солиқларнинг молияти тўғрисидаги қарашлар ва уларнинг жамият иқтисодий тизимидаги ўрни жамият муносабатларининг ривожланиши билан мос равишда ривожланиб бормoқда. Солиққа тортиш тўғрисидаги қарашларнинг шаклланиши бир неча босқичлардан иборат бўлиб, бошланғич босқичларда солиқларга иқтисодий категория сифатида қаралган бўлса, сўнги босқичларида уларнинг қўўқий жиқатларига кўпроқ эътибор қаратила бошланди.

Солиқлар тарихда инсон цивилизацияси билан бирга ривожланиб, унинг ажралмас қисми қисобланади. Солиқларнинг иқтисодий муносабатларда асосий ўринга чиқишига, авваламбор, давлатнинг шаклланиши, жамоаларнинг синфларга бўлиниши, қадимги ижтимоий тузумнинг вужудга келиши ҳамда уларнинг маълум молиявий манбага эътиёж сезишлари сабаб бўлган.

Буюк инглиз иқтисодчиси Д.Кейнснинг фикрича, “жамиятда солиқлар фақат иқтисодий муносабатларни изга солиб туриш учун мавжуд”²

Солиқлар қандаги дастлабки маълумотлар эрамиздан олдинги III-II асрларда пайдо бўлган.³ «Қадимги Туронда солиқларнинг вужудга келишини- тақлил этиш шуни кўрсатадики, бу ҳудудда ташкил топган барча мамлакатларда солиқлар мавжуд бўлган.

Солиқ тўғрисидаги тушунча асрлар давомида ўзгариб борган. Солиққа тортиш назариясининг ривожланиши ва такомиллашиб бориши билан «солиқ» тушунчасига нисбатан қараш эволюцион равишда ўзгарган. Олимлар ва жамоат арбоблари солиқ тушунчасига фақатгина иқтисодий қарашдангина эмас, балки унга юридик нуқтаи назардан ҳам таъриф беришга уринганлар.

Инглиз иқтисодчиси С. Паркинсоннинг фикрича: “Солиққа тортиш дунё каби қадимий бўлиб, унинг бошланғич шакллари маҳаллий қабилаларининг дарё бошларини, икки дарёнинг кесишган ёки тоқдан ўтиш жойларини тўсиб, ундан фойдаланганлик ёки савдогар ва сайёҳлардан ушбу ердан ўтганлик учун тўловлар ундирган даврларда пайдо бўлган”⁴

² Завалишина И.А. Солиқлар: назария ва амалиёт.-Тошкент: «Иқтисодиёт ва қўўқий дунёси», 2005.- 26-бет.

³ Собиров Ш. Ўзбекистон давлат молияси тарихи. – Тошкент: М.Ч. «Таълим манбаи», 2002 й.

⁴ Завалишина И.А. Солиқлар: назария ва амалиёт.-Тошкент: «Иқтисодиёт ва қўўқий дунёси», 2005.- 3-бет.

Жамоадан ажратиб бўлмайдиган хизматлар борки, улар масалан, ички хотиржамлик ва ташқи имоя, ушбуни имоя қилиш, қудуд қимояси бўлиши мумкин. Бундай бўлинмайдиган махсус кўрсатиладиган хизматларга алоқида бож ундиришнинг иложи бўлмаганлиги учун, бундай харажатларни қоплаш учун солилар ундирилади.

Инглиз иқтисодчиси А.Смит солиларга қуйидагича таъриф берган: «Соли-бу давлат томонидан қиймати ва тўлаш тартиби қонуний қилиб ўрнатилган юк демакдир»⁵

2007 йил 23 ноябрда қонунчилик палатаси томонидан қабул қилинган, 2007 йил 30 ноябрда Сенат томонидан маъқулланган, 2007 йил 25 декабрда Ўзбекистон Республикасининг Президенти И. Каримов томонидан тасдиқланган 2008 йил 1 январдан эътиборан кучга кирган Ўзбекистон Республикасининг Соли кодексининг 13-16-моддаларида соли тўловчи юридик шахслар қуйидагича акс эттирилган:

«Соли тўловчилар ушбу Кодексга мувофиқ зиммасига солилар ва бошқа мажбурий тўловларни тўлаш мажбурияти юклатилган жисмоний шахслар, юридик шахслар ва уларнинг алоқида бўлинмаларидир.

Юридик шахс деб қуйидагилар эътироф этилади:

Ўзбекистон Республикасининг қонун қўжатларига мувофиқ ташкил этилган, ўз мулкида, хўжалик юретишида ёки оператив бошқарувида алоқида мол-мулкка эга бўлган ҳамда ўз мажбуриятлари юзасидан ушбу мол-мулк билан жавоб берадиган, мустақил балансига ёки сметасига эга бўлган, ўз номидан мулкӣ ва шахсий номулкий ушбуларга эга бўла оладиган ҳамда уларни амалга ошира оладиган, мажбуриятларни бажара оладиган, судда даъвогар ва жавобгар бўла оладиган ташкилот.

Чет давлатнинг қонун қўжатларига мувофиқ ташкил этилган ҳамда Ўзбекистон Республикасида фуқаролик қўлуқлаётганига эга бўлган хорижий ва (ёки) халқаро ташкилот»⁶

Юридик шахслардан олинadиган солиларга Республикамиз олим ва мутахассиларидан ҳам бир нечтаси таъриф бериб ўтган. Профессор А.В.Валобов, А.Жўраевлар бу ҳақда тўхталиб, «Ўзбекистон Республикасининг давлат бюджетига тўланадиган солилар ва йиқимларнинг қалқилувчи асосий қисмини юридик шахсларнинг солилари ва бошқа мажбурий тўловлари ташкил этади. Юридик шахслар умумдавлат ҳамда мақаллий солилар ва бошқа мажбурий тўловларни тўлайдилар»⁷ - дейди.

Республикамиз олимларидан профессор М.Йўлдошев ва Й.Турсуновлар бу ҳақда тўхталиб, «Ўзбекистон Республикаси давлат бюджетидаромадларининг асосий қисми корхоналар, бирлашмалар ва ташкилотлардан олинadиган солилар қисобига ташкил топади»⁸ деб таъриф берганлар.

⁵ Милияков Н. В. Налоги и налогообложение- М: Инфра- М, 2000-4 с

⁶ Ўзбекистон Республикасининг Соли Кодекси.-Т.: Адолат, 2008 й.- бег

⁷ Валобов А.В, А.Жўраев. «Солилар ва солиларга тортиш»- Тошкент.Шарқ, 2009.- 72-бег.

⁸ Йўлдошев М, Турсунов Й. Соли қўлуқи-Тошкент: «Молия» 2000 й. 58-бег

Бундан ташқари республикаимиз олимларидан И.А.Завалишинанинг қуйидаги фикрларини келтиришимиз мумкин: “Солиларни солиқ ва тортиш субъектига араб бўлиш мумкин: жисмоний ва юридик шахслардан ундириладиган солилар. Кўпгина солилар (масалан, даромад солиқи, мол мулк солиқи, ер солиқи, ер ости бойликларидан фойдаланганлик учун солиқ ва бошқалар) иккала субъектлар учун умумий, аммо баъзи солилар мавжудки, улар(масалан, ҚС, республикада ишлаб чиқарилган акциз товарлари учун акциз солиқи ва бошқалар) фақат юридик шахслардан ундирилади”⁹

2011 йил якунига кўра Ўзбекистонда ялпи ички маъсулотнинг ўсиши 8,3 фоизни ташкил этди. Саноат маъсулотлари ишлаб чиқариш 6,3 фоизга кўпайди, чакана савдо айланмаси 16,4 фоиз, аҳолига пуллик хизмат кўрсатиш 16,1 фоизга ошди (1-жадвал).

1-жадвал

Ўзбекистонда 2011 йилда эришилган асосий макроиқтисодий кўрсаткичлар (ўтган йилга нисбатан)¹⁰

№	Асосий макроиқтисодий кўрсаткичлар	2007 йил	2008 йил	2009 йил	2010 йил	2011 йил
1.	Ялпи ички маъсулотнинг ўсиши	9,5	9,0	8,1	8,5	8,3
2.	Саноат маъсулотнинг ўсиши	12,1	12,7	9,0	8,3	6,3
3.	Хизмат кўрсатиш ажми	20,6	21,3	12,9	13,4	16,1
4.	Савдо соҳаси	21,0	7,2	16,6	14,7	16,4
5.	Давлат бюджети профицити (ЯИМга нисбатан)	+1,1	+1,5	+0,2	+0,3	+0,4
6.	Инфляция даражаси	6,8	7,8	7,4	7,3	7,9
7.	Иқтисодиёт бўйича ўртача иш ўқининг ошиши	44,2	40,0	40,0	32	26,5
8.	Аҳоли жон бошига реал даромадларнинг ўсиши	27,0	23,0	26,5	23,5	23,1

2-жадвал

Давлат бюджети профицити (ЯИМга нисбатан % нисобида)¹¹

№	Кўрсаткичлар	2007 йил	2008 йил	2009 йил	2010 йил	2011 йил
1.	Давлат бюджети профицити (ЯИМга нисбатан)	+1,1	+1,5	+0,2	+0,3	+0,4
2.	Инфляция даражаси	6,8	7,8	7,4	7,3	7,9

⁹ Завалишина И.А. Солилар: назария ва амалиёт.-Тошкент: «Иқтисодиёт ва қўғиш дунёси», 2005.- 20-21 бетлар.

¹⁰ И.А.Каримов. 2012 йил Ватанимиз тараққиётини янги bosқичга кўтарадиган йил бўлади: 2011 йилнинг асосий якунлари ва 2012 йилда ўзбекистонни ижтимоий иқтисодий ривожлантиришнинг устувор йўналишларига бағишланган Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маъкамасининг мажлисидаги маърузаси. – “Халқ сўзи”, 2012 йил 20 январь (№ 14) 2-бет

¹¹ <http://www.mf.uz> –Ўзбекистон Республикаси Молия Вазирлиги маълумотлари

Ўзбекистонда солиқ ставкаларининг пасайтирилиши¹²

Солиқ ва бошқа мажбурий тўловлар тури	2000 йил	2010 йил	2011 йил	2012 йил
Юридик шахслардан олинадиган фойда солиқи	31%	9%	9%	9%
Жисмоний шахслардан олинадиган даромад солиқи	15%, 25%, 36%, 40%	11%, 17%, 22%	10%, 16%, 22%	9%, 16%, 22%
Микрофирма ва кичик корхоналар учун ягона солиқ тўлови	15%	7%	6%	5%
Юридик шахсларнинг мол-мулкига солинадиган солиқ	4,0%	3,5%	3,5%	3,5%
Ягона ижтимоий тўлов	40%	25%	25%	25%

Ўзбекистон Республикасининг 2011 йилги асосий макроиқтисодий кўрсаткичлари

Асосий макроиқтисодий кўрсаткичлари	2010 йилги	2011 йил
Ялпи ички маҳсулот	108,3	108,3
Саноат маҳсулот ишлаб чиқариш	108,3	109,3
Қишлоқ хўжалик маҳсулоти ишлаб чиқариш	105	105,8
Капиталь қўйилмалар қўлланми	122,1	112,4
Чакана савдо қўлланми	116,3	115,4

¹² И.А.Каримов. 2012 йил Ватанимиз тараққиётини янги bosқичга қўтарадиган йил бўлади: 2011 йилнинг асосий яқунлари ва 2012 йилда ўзбекистонни иқтисодий ривожлантиришнинг устувор йўналишларига бағишланган Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг мажлисидаги маърузаси. – “Халқ сўзи”, 2012 йил 20 январь (№ 14) 2-бет

**Ўзбекистон Республикасининг 2011 йилги
Давлат бюджети параметрлари**

Асосий бюджет кўрсаткичлари	2010 йилги	2011 йил	Ўсиш кўрсаткичлари % да	Бюджет дармадларида салмоғи %да
Давлат бюджети даромадлари	13 116 396,9	16 178 563,5	123,3	100
Шу жумладан: Бевосита солиқлар	3 420 602,8	4 238 732,8	123,9	26,2
Билвосита солиқлар	6973 809,5	8 656 853,1	124,1	53,5
Ресурс солиқлари	1 974 143,8	2 308 908,7	116,9	14,3
Бошқа даромадлар	589120,3	974068,9	165,3	6,0
Бюджет харажатлари	13 732 502,5	16 991 100,0	123,7	Бюджет дефицити ЯИМга нисбатан 1,0 фоиз

Таълил қилинаётган даврнинг якунларига кўра, 2011 йилда давлат бюджетининг даромадлар қисмида тўғри солиқлар 4 238, 7 млрд. сўмни ташкил этди. Шундан, юридик шахслардан олинадиган фойда солиқи 825,0 млрд. сўм, савдо ва умумий овқатланиш корхоналари, шу жумладан микрофирмалар ва кичик корхоналар учун ягона солиқ тўлови 527,4 млрд. сўм, микрофирмалар ва кичик корхоналар учун ягона солиқ тўлови 378,3 млрд. сўм, жисмоний шахсларнинг даромад солиқи 1789,7 млрд. сўм, юридик ва жисмоний шахслардан тадбиркорлик фаолияти айрим турлари бўйича олинадиган катъий белгиланган солиқ 187,5 млрд. сўм, ободонлаштириш ва ижтимоий инфратузилмани ривожлантириш солиқи 530,6 млрд.сўмдан иборат (6-жадвал).

Давлат бюджети даромадларини шакллантиришда тўғри солиқларнинг тутган ўрни¹³

Кўрсаткичлар	2006 йил	2007 йил	2008 йил	2009 йил	2010 йил	2011 йил	2012 йил
	млрд. сўм	млрд. сўм	млрд. сўм	млрд. сўм	млрд. сўм	млрд. сўм	млрд. сўм
Даромадлар, давлат маъсадли жамғармаларисиз – жами	4 042,5	5100,9	7108,3	10421,4	13 116,4	16 178, 5	20614,1

¹³ . <http://www.mf.uz> – Ўзбекистон Республикаси Молия Вазирлиги маълумотлари

1. Бевосита(тўғри) солиқлар		1 115,3	1320,5	1798,1	2769,2	3420,6	4 238, 7	5196,4
1.1	Юридик шахслардан олинадиган даромад (фойда) солиқи	218,9	261,7					
	Юридик шахслардан олинадиган фойда солиқи			361,2	542,4	645,5	825,0	917,2
1.2	Савдо ва умумий овқатланиш корхоналаридан олинадиган ялпи даромад солиқи	72,9	-	-				
	Савдо ва умумий овқатланиш корхоналари, шу жумладан микрофирмалар ва кичик корхоналар учун ягона солик тўлови	-	110,8	145,0	222,4	297,0	527,4	703,5
1.3	Ягона солиқ ва микрофирмалар ва кичик корхоналар учун ягона солиқ тўловидан Давлат бюджетига ажратмалар	95,5	-					
	Микрофирмалар ва кичик корхоналар учун ягона солик тўлови	-	103,9	145,6	256,0	346,3	378,3	538,5
1.4	Жисмоний шахсларнинг даромад солиқи	603,4	689,0	888,5	1281,6	1535,0	1789,7	2372,7
1.5	Юридик ва жисмоний шахслардан тадбиркорлик фаолияти айрим турлари бўйича олинадиган катъий белгиланган солик	55,0	54,2	81,7	108,6	139,1	187,5	218,1
2.	Ободонлаштириш ва ижтимоий инфратузилмани ривожлантириш солиқи	69, 6	100,5	176,1	358,2	457,5	530,6	446,4

2011 йилда давлат бюджетининг даромадлар қисмида эгри солиқлар 8 656,8 млрд.сўмни ташкил этди. Шундан, ўшилган қиймат солиқи 5228,7 млрд. сўм, акциз солиқи 2481,7 млрд. сўм, божхона божлари 515,9 млрд. сўм, жисмоний шахслардан транспорт воситаларига бензин, дизель ёқилғиси ва газ ишлатганлик учун олинadиган солиқ. 430,3 млрд. сўмдан иборат. (7-жадвал)

7- жадвал

Эгри солиқларнинг Ўзбекистон Республикаси давлат бюджети тизимида тўтган ўрни¹⁴

Кўрсаткичлар	2006 йил	2007 йил	2008 йил	2009 йил	2010 йил	2011 йил	2012 йил
	млрд. сўм	млрд. сўм	млрд. сўм	млрд. сўм	млрд. сўм	млрд. сўм	млрд. сўм
Даромадлар, давлат маъсадли жамғармаларисиз – жами	4042,6	5100,9	7108,3	10421,4	13 116,4	16 178, 5	20614,1
1. Билвосита (эгри) солиқлар	1 986,7	2478,1	3571,0	5 162,1	6973,8	8 656, 8	11187,8
1.1. Ўшилган қиймат солиқи	1 017,3	1261,7	2000,9	3093,9	3988	5228,7	6784,5
1.2. Акциз солиқи	760,5	915,7	1170,4	1503,9	2191,0	2481,7	3115,5
1.3. Божхона божлари	86,8	116,0	247,8	361,1	479,3	515,9	732,4
1.4. Жисмоний шахслардан ягона божхона тўлови	45,9	73,4	-	-	-	-	-
1.5. Жисмоний шахслардан транспорт воситаларига бензин, дизель ёқилғиси ва газ ишлатганлик учун олинadиган солиқ.	76,2	111,3	151,9	203,2	315,5	430,3	555,4

8- жадвал

Ўзбекистон Республикаси давлат бюджети тизимида ресурс солиқларини тўтган ўрни¹⁵

Кўрсаткичлар	2006 йил	2007 йил	2008 йил	2009 йил	2010 йил	2011 йил	2012 йил
	млрд. сўм	млрд. сўм	млрд. сўм	млрд. сўм	млрд. сўм	млрд. сўм	млрд. сўм
Даромадлар, давлат маъсадли жамғармаларисиз - жами	4042,5	5100,9	7108,3	10421,4	13 116,3	16 178, 5	20614,1
Ресурс тўловлари ва мулк солиқи	768,2	931,8	1218,8	1662,5	1974,1	2 308, 9	2746,4

¹⁴ <http://www.mf.uz> – Ўзбекистон Республикаси Молия Вазирлиги маълумотлари

¹⁵ <http://www.mf.uz> – Ўзбекистон Республикаси Молия Вазирлиги маълумотлари

1.1	Мол - мулк солиҗи	142,6	191,4	234,0	319,1	354,1	490,5	642,0
1.2.	Ер солиҗи	138,5	180,3	203,6	275,1	303,8	346,8	446,0
1.3	Ер ости бойликларидан фойдаланганлик солиҗи	465,8	531,0	746,3	1 024,8	1265,0	1409,7	1585,3
1.4	Сув ресурсларидан фойдаланганлик солиҗи	21,3	29,1	34,9	43,5	51,2	61,7	73,1

2011 йилда давлат бюджетининг даромадлар җисмида ресурс солиҗлари 2 308, 9 млрд. сўмни ташкил этган бўлиб, шундан мол - мулк солиҗи 490,5 млрд.сўм, ер солиҗи 346,8 млрд.сўм, ер ости бойликларидан фойдаланганлик солиҗи 1409,7 млрд.сўм ва сув ресурсларидан фойдаланганлик солиҗи 61,7 млрд. сўмдан иборат.(8-жадвал)

2.ЮРИДИК ШАХСЛАРДАН ОЛИНАДИГАН СОЛИҲЛАР СОЛИШ ОБЪЕКТИ ВА СОЛИҲ ТЎЛОВЧИЛАР ТАРКИБИ

Юридик шахслардан ҳувидаги умумдавлат ва маҳаллий солиҳлар ундирилади.

Умумдавлат солиҳлари:

1. Юридик шахслардан олинадиган фойда солиҳи.
2. Ҳўшилган Ҳиймат солиҳи.
3. Акциз солиҳи.
4. Ер Ҳаъридан фойдаланувчилар учун солиҳлар ва махсус тўловлар.
5. Сув ресурсларидан фойдаланганлик учун солиҳ.

Маҳаллий солиҳлар:

1. Мол-мулк солиҳи.
2. Ер солиҳи.
- 3.Ободонлаштириш ва ижтимоий инфратузилмани ривожлантириш солиҳи.

Ҳўшилган Ҳиймат солиҳи тўловчилар ҳувидагилардир:

1) Солиҳ солинадиган оборотларга эга бўлган юридик шахслар

2) Солиҳ ҳонунчилигига мувофиқ зиммасига Ўзбекистон Республикаси норезидентлари томонидан амалга оширилаётган солиҳ солинадиган оборотлар учун Ҳўшилган Ҳиймат солиҳи тўлаш бўйича мажбурият юклатиладиган юридик шахслар.

3) Товарларни Ўзбекистон Республикаси ҳудудига импорт ҳилувчи юридик ва жисмоний шахслар, ўз эҳтиёжлари учун божсиз олиб кириш нормалари доирасида товарлар олиб кирувчи жисмоний шахслар бундан мустасно.

4) оддий ширкат солиҳ солинадиган оборотларни амалга ошираётганда зиммасига унинг ишларини юритиш юклатилган (ишончли шахс) шерик (иштирокчи) - юридик шахс.

Солиҳ солиш объекти ҳувидагилардир:

1.Солиҳ солинадиган оборот.

2.Солиҳ солинадиган импорт.

Солиҳ солинадиган база, реализация ҳилинаётган товарларнинг (ишларнинг, хизматларнинг) ҳиймати асосида, унга Ҳўшилган Ҳиймат солиҳини киритмаган ҳолда белгиланади.

Фойда солиҳи тўловчи юридик шахслар ҳувидагилардир:

1.Ўзбекистон Республикасининг резидентлари.

2.Ўзбекистон Республикасида фаолиятни доимий муассаса орҳали амалга ошираётган ёки ҳосил бўлиш манбаи Ўзбекистон Республикаси ҳудудида жойлашган даромадларни оладиган Ўзбекистон Республикаси норезидентлари.

Юридик шахслардан олинадиган фойда солиҳининг объекти ҳувидагилардир:

Ўзбекистон Республикаси резидентларининг, шунингдек Ўзбекистон Республикасида фаолиятни доимий муассаса орҳали амалга оширувчи Ўзбекистон Республикаси норезидентларининг фойдаси.

Ўзбекистон Республикаси резидентларининг ва Ўзбекистон Республикаси норезидентларининг чегирмалар бўлинмаган ҳолда тўлов манбаида соли солинадиган даромадлари.

Соли солинадиган база жами даромад билан чегириб ташланадиган харажатлар ўртасидаги фарқ сифатида, соли солинадиган фойданинг камайтирилиши суммалари инобатга олинган ҳолда бўлиб қолган соли солинадиган фойдадан келиб чиқиб белгиланади.

Ўтган соли даврларига тегишли, жорий соли даврига ўтказилиши лозим бўлган зарарлар мавжуд бўлса, соли солинадиган база тақсимлаб ўтказиладиган зарарлар суммасига камайтирилади.

Акциз солини тўловчи юридик ва жисмоний шахслар бўлидагилардир:

1. Ўзбекистон Республикаси ҳудудидида акциз солини солинадиган товарларни (акциз тўланадиган товарларни) ишлаб чиқарувчилар.

2. Ўзбекистон Республикасининг божхона ҳудудига акциз тўланадиган товарларни импорт қилувчилар.

3. Оддий ширкат акциз тўланадиган товар ишлаб чиқарган тақдирда, оддий ширкат шартномасининг оддий ширкат ишларини юритиш зиммасига юклатилган шериғи (иштирокчиси).

Акциз тўланадиган товарларнинг айрим турлари бўйича акциз тўланадиган товарлар ишлаб чиқарувчи бўлмаган шахс Ўзбекистон Республикаси Президентининг қарорига биноан акциз солини тўловчи этиб белгиланиши мумкин.

Бўлидаги операциялар акциз солини солинадиган объектдир:

1) Акциз тўланадиган товарларни реализация қилиш

2) Акциз тўланадиган товарларни юридик шахснинг устав фондига (устав капиталига) бўлиса ёки пай бадали тариқасида ёхуд оддий ширкат шартномаси бўйича шерикнинг (иштирокчининг) бўлиси сифатида топшириш.

3) акциз тўланадиган товарларни юридик шахснинг иштирокчисига (муассисига) у юридик шахс таркибидан чиққан (чиқиб кетган) тақдирда ёки юридик шахс қайта ташкил этилганлиғи, тугатилганлиғи (банкротлиғи) муносабати билан топшириш, шунингдек оддий ширкат шартномаси доирасида ишлаб чиқарилган акциз тўланадиган товарларни мазкур шартнома шеригига (иштирокчисига) унинг шартнома иштирокчилари умумий мулкидаги мол-мулкдан улуши ажратиб берилган ёки бундай мол-мулк тақсимланган тақдирда топшириш.

4) акциз тўланадиган товарларни улуш бўлиши асосида қайта ишлашга топшириш, шунингдек улуш бўлиши асосида хом ашё ва материалларни, шу жумладан акциз тўланадиган хом ашё ва материалларни қайта ишлаш мақсули бўлган акциз тўланадиган товарларни ишлаб чиқарувчи томонидан қайта ишлашга берилган хом ашё ва материалларнинг мулкдорига топшириш.

5) ишлаб чиқарилган ва (ёки) қайта олиган акциз тўланадиган товарларни ўз эътиёжлари учун топшириш.

6) акциз тўланадиган товарларни Ўзбекистон Республикасининг божхона ҳудудига импорт қилиш.

Сув ресурсларидан фойдаланганлик учун солини тўловчилар Ўзбекистон Республикаси қудудида сувдан фойдаланишни амалга оширувчи қуйидаги шахслардир:

1.Юридик шахслар - Ўзбекистон Республикаси резидентлари.

2.Фаолиятини доимий муассаса орқали амалга ошираётган Ўзбекистон Республикаси норезидентлари.

3.Тадбиркорлик фаолияти учун сувдан фойдаланувчи якка тартибдаги тадбиркорлар.

4.Юридик шахс ташкил этган ва ташкил этмаган қолда тузилган деқон хўжаликлари.

Ақоли пунктларининг сув таъминоти учун сув етказиб беришни амалга оширувчи юридик шахслар фақат ўз эътиёжларига ишлатиладиган сув учун сув ресурсларидан фойдаланганлик учун солини тўловчидир.

Ер усти ва ер ости манбаларидан олиб фойдаланиладиган сув ресурслари солини солиш объектидир.

Сув ресурсларининг ер усти манбаларига қуйидагилар киради: дарёлар, қўллар, сув омборлари, турли хил каналлар ва қовузлар, ер устидаги бошқа сув қавзалари қамда сув манбалари.

Сув ресурсларининг ер ости манбаларига артезиан қудуқлари ва скважиналар, вертикал ва горизонтал дренаж тармоқлари қамда бошқа иншоотлар ёрдамида чиқариб олинадиган сувлар киради.

Фойдаланилган сувнинг қажми солини солинадиган базадир.

Сув ресурсларининг ер усти ва ер ости манбаларидан олинган сув қажми сувдан фойдаланишнинг бухгалтерия (бирламчи) қисобга олиш қужжатларида акс эттирилган сув ўлчагич асбобларининг кўрсаткичлари асосида аниқланади.

Ўзбекистон Республикаси қудудида конларни аниқлаш ва қидириш, фойдали қазилмаларни кавлаб олиш, шу жумладан техноген минерал қосилалардан фойдали қазилмаларни ажратиб олишни амалга ошираётган ва (ёки) фойдали қазилмалардан фойдали компонентларни ажратиб олган қолда уларни қайта ишлашни амалга ошираётган юридик ва жисмоний шахслар солини солиш мақсадида ер қаъридан фойдаланувчилардир.

Ер қаъридан фойдаланувчилар қуйидаги солилар ва махсус тўловларни тўлайдилар:

1.Ер қаъридан фойдаланганлик учун соли.

2.қўшимча фойда соли.

3.Бонус (имзоли ва тижоратбоп топилма бонуслар).

Ер қаъридан фойдаланганлик учун солини тўловчилар қуйидагилардир:

1.Ер қаъридан фойдали қазилмаларни кавлаб олаётган, шу жумладан техноген минерал қосилалардан фойдали қазилмаларни ажратиб олаётган ер қаъридан фойдаланувчилар.

2.Фойдали қазилмалардан фойдали компонентларни ажратиб олган қолда уларни қайта ишлашни амалга ошираётган ер қаъридан фойдаланувчилар.

Кавлаб олинган (ажратиб олинган) тайёр маълумотнинг қажми ер қабридан фойдаланганлик учун солиқ солиш объектидир. Тайёр маълумотлар рўйхати Ўзбекистон Республикаси Президентининг қарори билан белгиланади.

Ер қабридан фойдаланганлик учун солиқ ставкаси белгиланган ва реализация қилиш ёки топшириш, шу жумладан бепул бериш, шунингдек маълумот ишлаб чиқариш маълумотида ўз истеъмоли ва бошқа эҳтиёжлари учун мўлжалланган фойдали қазилма (фойдали компонент) тайёр маълумот деб эътироф этилади.

Солиқ солиш объекти тайёр маълумотнинг қар бир тури бўйича алоқидани белгиланади.

Углеводородлар учун солиқ солиш объекти қуйидагилардир:

1. Саноат йўсинида дастлабки қайта ишловдан ўтказилган кавлаб олинган углеводородлар, шу жумладан қўшилиб чиқарилган фойдали қазилмалар ва фойдали компонентлар.

2. Углеводородларни қайта ишлаш жараёнида ажратиб олинган, лекин олдинги кавлаб олинганда ва қайта ишланганда қайта ишланадиган фойдали қазилмалар таркибида тайёр маълумот сифатида солиқ солинмаган фойдали компонентлар.

Қатламдаги босимни сақлаб туриш ва газ конденсатини тугал технологик жараён доирасида ажратиб олиш учун маълумотдор қатламга қайта қайтаб киритиладиган табиий газ қажми солиқ солиш объекти бўлмайди.

Ажратиб олинган қимматбаҳо металллар ва қимматбаҳо тошлар, шу жумладан техноген минерал қосилалардан ажратиб олинган қимматбаҳо металллар ва қимматбаҳо тошлар қимматбаҳо металллар ва қимматбаҳо тошлар учун солиқ солиш объектидир.

Қуйидагилар қаттиқ фойдали қазилмалар бўйича солиқ солиш объектидир:

1. Кавлаб олинган ва (ёки) ажратиб олинган, шу жумладан техноген минерал қосилалардан ажратиб олинган қаттиқ фойдали қазилмалар.

2. Қайта ишловчи корхоналар томонидан қайта ишлаш жараёнида ажратиб олинган фойдали қазилмалар.

Ер қабридан фойдаланганлик учун солиқни қисоблаб чиқариш учун, кавлаб олинган (ажратиб олинган) тайёр маълумот қажмининг қисобот даври учун ўртача олинган реализация қилиш баъосида қисоблаб чиқарилган қиймати солиқ солинадиган базадир.

Юридик шахсларнинг мол-мулкига солинадиган солиқни тўловчилар қуйидагилардир:

Ўзбекистон Республикаси қудудида солиқ солинадиган мол-мулкка эга бўлган юридик шахслар – Ўзбекистон Республикасининг резидентлари.

Ўзбекистон Республикасида фаолиятни доимий муассаса орқали амалга ошираётган ва (ёки) Ўзбекистон Республикаси қудудида ўз мулкида кўчмас мулкка эга бўлган юридик шахслар – Ўзбекистон Республикасининг норезидентларидир. Агар кўчмас мулк мулкдорининг жойлашган ерини

анилаш имкони бўлмаса, бу мол-мулк шайси шахсининг эгалигида ва (ёки) фойдаланишида бўлса, шу шахс солиш тўловчидир.

Мулк шайси, эгалик шайси, фойдаланиш шайси ёки ижара шайси асосида ер участкаларига эга бўлган юридик шахслар, шу жумладан Ўзбекистон Республикасининг норезидентлари ер солишини тўловчиларидир.

Кўчмас мулк ижарага берилган тадирда, ижарага берувчи ер солишини тўловчи бўлади.

Ер участкасидан бир нечта юридик шахс биргаликда фойдаланган тадирда, шар бир юридик шахс ер участкасининг фойдаланилаётган майдонидаги ўз улуши учун ер солишини тўловчидир.

Тадбиркорлик фаолиятини амалга оширувчи юридик шахслар – Ўзбекистон Республикаси резидентлари ободонлаштириш ва ижтимоий инфратузилмани ривожлантириш солишини тўловчилардир.

Шайсидаги мол-мулк солиш объектидир:

1) асосий воситалар, шу жумладан молиявий ижара (лизинг) шартномаси бўйича олинган асосий воситалар.

2) номоддий активлар.

3) тугалланмаган шайси объектлари.

4) белгиланган муддатда ишга туширилмаган асбоб-ускуналар.

Ўзбекистон Республикасида фаолиятни доимий муассаса орнали амалга ошираётган Ўзбекистон Республикасининг норезидентлари учун шайсидагилар солиш объектидир:

Ўзбекистон Республикасининг норезидентлари бухгалтерия шайси тўрисидаги шайси шайси объектларига мувофиқ доимий муассаса фаолияти билан бошлиқ шайси асосий воситалар бўйича шайси юритаётган бўлса, ўша асосий воситалар.

ушбу доимий муассаса фаолияти билан бошлиқ бўлмаган, мазкур норезидентларга мулк шайси асосида тегишли бўлган кўчмас мулк.

Ўзбекистон Республикасида фаолиятни доимий муассаса орнали амалга оширмайдиган Ўзбекистон Республикасининг норезидентлари учун Ўзбекистон Республикаси шайсида жойлашган, уларга мулк шайси асосида тегишли бўлган кўчмас мулк солиш объектидир.

Солиш солинадиган база шайсидагилардир:

асосий воситалар ва номоддий активлар бўйича - асосий воситалар ва номоддий активларнинг ўртача йиллик шайси шайси. Асосий воситалар ва номоддий активларнинг шайси шайси ушбу мол-мулкнинг бошланч (тикланиш) шайси билан солиш тўловчининг шайси сиёсатида белгиланган усуллардан фойдаланилган шайси шайсилаб шайси амортизация шайси ўртасидаги фарқ шайси аниланади.

норматив (белгиланган) муддатда тугалланмаган шайси объектлари ва ишга туширилмаган асбоб-ускуналар бўйича - тугалланмаган шайсининг ва ўрнатилмаган асбоб-ускуналарнинг ўртача йиллик шайси.

Ўзбекистон Республикаси норезидентларининг кўчмас мулк объектларига нисбатан ушбу мол-мулкнинг ўртача йиллик шайси солинадиган базадир.

Мулк ҳуқуқи, эгаллик ҳилиш ҳуқуқи, фойдаланиш ҳуқуқи ёки ижара ҳуқуқи асосида юридик шахсларда бўлган ер участкалари солиқ солиш объектидир.

Ер участкасининг солиқ солинмайдиган ер участкалари майдонлари чегириб ташланган ҳолдаги умумий майдони солиқ солинадиган базадир.

Юридик шахслардан олинадиган фойда солиқи чегирилганидан кейин юридик шахс ихтиёрида ҳоладиган фойда солиқ солиш объекти ва солиқ солинадиган базадир.

3.ЮРИДИК ШАХСЛАРНИ СОЛИЎ А ТОРТИШДА БЕЛГИЛАНГАН СОЛИЎ ИМТИЁЗЛАРИ ВА СОЛИЎ СТАВКАЛАРИ

Юридик шахслардан олинадиган фойда солиқини тўлашдан қуйидаги юридик шахслар озод қилинади:

1) Ногиронларнинг жамоат бирлашмалари, "Нуроний" жамғармаси ва "Ўзбекистон чернобилчилари" ассоциацияси мулкида бўлган, ишловчилари умумий сонининг камида 50 фоизини ногиронлар, 1941-1945 йиллардаги уруш ва меҳнат fronti фахрийлари ташкил этган юридик шахслар.

2) Даволаш муассасалари қузуридаги даволаш-ишлаб чиқариш устаконалари.

3) Жазони ижро этиш муассасалари.

4) Ички ишлар органлари қузуридаги ўриқлаш бўлинмалари.

Юридик шахсларнинг қуйидаги фойдаси юридик шахслардан олинадиган фойда солиқини тўлашдан озод қилинади:

1) Протез-ортопедия буюмлари, ногиронлар учун инвентарлар ишлаб чиқаришдан, шунингдек ногиронларга ортопедик протезлаш хизмати кўрсатишдан, ногиронлар учун мўлжалланган протез-ортопедия буюмлари ва инвентарларни таъмирлаш ҳамда уларга хизмат кўрсатишдан олинган фойдаси.

2) Шаҳар йўловчилар транспортида йўловчиларни ташиш бўйича хизматлар кўрсатишдан олинган фойдаси.

3) Тарих ва маданият ёдгорликларини таъмирлаш ҳамда қайта тиклаш ишларини амалга оширишдан олинган фойдаси.

4) Инвестиция фондларининг хусусийлаштирилган корхоналар акцияларини сотиб олишга йўналтириладиган фойдаси.

5) Халқ банки томонидан фуқароларнинг шахсий жамғариб бориладиган пенсия қисоварақларидаги маблақлардан фойдаланишдан олинган фойдаси.

қўшилган қиймат солиқи ставкалари қуйидагилардан иборат:

-20%ли қўшилган қиймат солиқи ставкаси

-Ноль даражали қўшилган қиймат солиқи ставкаси

қўшилган қиймат солиқидан қуйидаги реализация қилиш оборотлари озод этилади:

1) Давлат органлари

2) Мактабгача таълим муассасаларида болаларни тарбиялашга доир хизматлар.

3) Беморлар ва кексаларни парвариш қилишга доир хизматлар.

4) Дафн этиш бюрolari ва қабристонларнинг маросим хизматлари.

5) Протез-ортопедия буюмлари.

6) Даволаш муассасалари қузуридаги даволаш-ишлаб чиқариш устаконаларининг маҳсулотлари.

7) Почта маркалари, маркали откриткалар, конвертлар.

8) Алоқа ташкилотларининг пенсия ва нафақалар тўлаш бўйича хизматлари.

9) Бюджет маблақлари қисобидан бажариладиган илмий-тадқиқот ва инновация ишлари.

- 10) Шаар йўловчилар транспортининг хизматлари
- 11) Олий, ўрта, ўрта махсус, касб-ўнар ўқув yurtлари.
- 12) Имматбаҳо металлари ваколатли давлат органига саҳлаб туриш учун топшириш.
- 13) Тиббий (ветеринария) хизматлари
- 14) Чет эл ҳаво кемаларига хизмат кўрсатиш .
- 15) Санаторий-курорт, соҳломлаштириш, туристик-экскурсия хизматлари.
- 16) Давлат мулкини хусусийлаштириш тартибида реализация ҳилинаётган мол-мулк.
- 17) Гидрометеорология ва аэрология ишлари.
- 18) Геология ва топография ишлари.
- 19) Босма маҳсулотлар.
- 20) Ўзбекистон Миллий телерадиокомпаниясининг, унинг таркибига кирувчи корхоналар ва ташкилотларнинг ҳамда Ўзбекистон Миллий ахборот агентлигининг асосий фаолиятига доир маҳсулот ва хизматлар.
- 21) Ўзбекистон Республикаси ҳудудидан экспорт ҳилинаётган товарларни ташиш, юклаш, тушириш, ҳайта юклаш, экспедиция ҳилишга доир хизматлар, ишлар.
- 22) Ногиронларнинг жамоат бирлашмалари.
- 23) Ўзбекистон Республикасининг ҳалҳаро шартномалари бўйича ҳалҳаро ва чет эл ҳукумат молия ташкилотлари томонидан берилган ҳарзлар (кредитлар) юридик шахслар оладиган, шунингдек грантлар ҳисобига олинган товарлар (ишлар, хизматлар).
- 24) Уй-жой фондини саҳлаш ва таъмирлаш юзасидан аҳолига кўрсатилаётган хизматлар.
- 25) Аҳолини электр энергияси билан таъминлаш.
- 26) Ваколатли давлат органининг ихтисослашган экспертиза бўлинмалари ўтказадиган экологик экспертиза хизматлари.
- 27) Давлат тилини ва давлат тилида иш юритишни ўргатиш хизматлари.
- 28) Ўзи етиштирган ҳишлоҳ хўжалиги маҳсулоти.
- 29) Ички ишлар органлари ҳузуридаги ҳўриҳлов бўлинмалари хизматлари.
- 30) Устав фондига (устав капиталига) ҳисса ёки пай бадали сифатида бериладиган асосий воситалар, номоддий активлар ва тугалланмаган ҳурилиш объектлари.
- 31) Бюджет маблаҳлари ҳисобидан бажариладиган ер-кадастр, ер тузиш, тупроҳ ва геоботаника ишлари.
- 32) Давлат резервининг товар-моддий захиралари, улар янгиланаётганда.
- 33) Телекоммуникациялар тармоҳларида тезкор-ҳидирув тадбирлари тизимининг техника воситалари, шунингдек мазкур воситалардан фойдаланишга ва уларга хизмат кўрсатишга доир хизматлар.
- 34) Инвестор ва давлат мулкини бошҳариш бўйича ваколатли давлат органи ўртасида тузилган шартномага биноан инвестиция мажбуриятлари сифатида топширилаётган мол-мулк.

35) Китоб маълумотлари.

Товарларни чет эл валютасида экспортга реализация қилиш оборотига ноль даражали ставка бўйича қўшилган қиймат солиғи солинади.

Чет эл тарафи ўзаролик принципига амал қилган тақдирда, чет эл дипломатик ваколатхоналари қамда уларга тенглаштирилган ваколатхоналарнинг расмий фойдаланиши учун, шунингдек бу ваколатхоналар дипломатик ва маъмурий-техник ходимларининг, шу жумладан улар билан бирга яшаётган оила аъзоларининг, агар улар Ўзбекистон Республикаси фуқароси бўлмасалар қамда Ўзбекистон Республикасида доимий яшаётган бўлмасалар, шахсий фойдаланиши учун реализация қилинаётган товарларга (ишларга, хизматларга) ноль даражали ставка бўйича қўшилган қиймат солиғи солинади.

Божхона тўғрисидаги қонун қўжатларига мувофиқ, "божхона қудудидан қайта ишлаш" божхона режимига жойлаштирилган товарларни қайта ишлаш бўйича бажарилган ишларга (кўрсатилган хизматларга), агар қайта ишлаш маълумотлари Ўзбекистон Республикасининг божхона қудудидан ташқарига олиб чиқиладиган бўлса, ноль даражали ставка бўйича қўшилган қиймат солиғи солинади.

Халқаро йўналишда ташишлар бўйича кўрсатиладиган хизматларни реализация қилиш оборотига ноль даражали ставка бўйича қўшилган қиймат солиғи солинади:

Сув таъминоти, канализация, иссиқлик таъминоти, газ таъминоти бўйича аҳолига кўрсатиладиган хизматларга, шу жумладан хусусий уй-жой мулкдорлари ширкатлари аҳоли номидан оладиган ана шундай хизматларга ноль даражали ставка бўйича қўшилган қиймат солиғи солинади.

Сув ресурсларидан фойдаланганлик учун солиқдан қуйидагилар озод қилинади:

1) Ногиронларнинг жамоат бирлашмалари, "Нуроний" жамғармаси ва "Ўзбекистон чернобилчилари" ассоциацияси мулкида бўлган, ишловчилари умумий сонининг камида 50 фоизини ногиронлар, 1941-1945 йиллардаги уруш ва меҳнат fronti фахрийлари ташкил этган корхоналар

2) Сув учун бюджетга солиқ ўтказган юридик шахслардан сув олган истеъмолчилар.

3) Бирламчи фойдаланилган сув учун тўлов амалга оширилган сувдан иккиламчи фойдаланувчи сув истеъмолчилари.

4) Ихтиёрий тугатилаётган юридик шахслар - тадбиркорлик субъектлари - юридик шахсларни давлат рўйхатидан ўтказувчи орган ихтиёрий тугатиш тўғрисида қабул қилинган қарор қаъмида хабардор қилинган кундан эътиборан.

Юридик шахсларнинг мол-мулкига солинадиган солиқдан қуйидагилар озод қилинади:

1) соғлиқни сақлаш, жисмоний тарбия қамда ижтимоий таъминот, халқ таълими, маданият ва санъат ташкилотлари.

2) уй-жой-коммунал хўжалиги ва бошқа умумфуқаровий аҳолига молик шаҳар хўжалиги корхоналари.

3) ногиронларнинг жамоат бирлашмалари

4) янги ташкил этилган корхоналар - давлат рўйхатидан ўтказилган пайтдан эътиборан икки йил мобайнида.

5) ихтиёрий тугатилаётган тадбиркорлик субъектларини - юридик шахсларни давлат рўйхатидан ўтказувчи орган ихтиёрий тугатиш тўғрисида қабул қилинган қарор асосида хабардор қилинган кундан эътиборан.

Ер солиқи тўлашдан қўйидагилар озод қилинади:

1) маданият, таълим, соғлиқни сақлаш, аҳолини ижтимоий муҳофаза қилиш ташкилотлари - ўз зиммаларига юклатилган вазифаларни амалга оширишда фойдаланадиган ер участкалари учун.

2) ногиронларнинг жамоат бирлашмалари

3) янги ташкил этилган деҳқон хўжаликлари

4) ихтиёрий тугатилаётган тадбиркорлик субъектлари

Ободонлаштириш ва ижтимоий инфратузилмани ривожлантириш солиқини тўлашдан ногиронларнинг жамоат бирлашмалари, "Нуроний" жамғармаси ва "Ўзбекистон чернобилчилари" ассоциацияси мулкида бўлган, ишловчилари умумий сонининг камида 50 фоизини ногиронлар, 1941-1945 йиллардаги уруш ва меҳнат fronti фахрийлари ташкил этган юридик шахслар озод қилинади.

Ставка солиқи солинадиган базанинг ўлчов бирлигига нисбатан қисқаланидиган фоизлардаги ёки мутлақ суммадаги миқдорни ифода қилади.

Солиқлар ва бошқа мажбурий тўловларнинг ставкалари Ўзбекистон Республикаси Президентининг қарори билан белгиланади.

Қўйилган қиймат солиқи ставкалари қўйидагилардан иборат:

-20%ли қўйилган қиймат солиқи ставкаси

-Ноль даражали қўйилган қиймат солиқи ставкаси

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2011 йил 30 декабрдаги "Ўзбекистон Республикасининг 2012 йилги асосий макроиқтисодий кўрсаткичлари прогнози ва Давлат бюджети параметрлари тўғрисида"ги ПҚ - 1675-сонли қарорига мувофиқ 2012 йилда қўйилган қиймат солиқи ставкаси 20 фоиз миқдорида сақлаб қолинди.

9-жадвал

Юридик шахслардан олинадиган фойда солиқи ставкалари

№	Тўловчилар	Солиқ ставкалари, солиқ солинадиган базага нисбатан %да
1.	Юридик шахслар (2-3-бандларда назарда тутилганларидан ташқари)	9
2.	Тижорат банклари	15
3.	Аукционлар ўтказишдан, гастроль-концерт фаолияти билан шуғулланишга лицензияси бўлган юридик ва жисмоний шахсларни (шу жумладан норезидентларни) жалб этиш йўли билан оммавий томоша тадбирларини ташкил этишдан даромад олувчи юридик шахслар	35
4.	Ўзи ишлаб чиқарган товарлар, ишлар, хизматлар (Ўзбекистон Республикаси Президентининг 1997 йил 10 октябрдаги ПФ-1871-сон Фармони билан тасдиқланган рўйхатда келтирилган хом ашё маҳсулотларидан ташқари) экспортининг (ишларни бажариш,	

	хизматларни кўрсатиш жойидан (аъён назар) эркин алмаштириладиган валютадаги улуши (ушбу қўйидаги миқдорларни ташкил этадиган экспортчи корхоналар учун:	
	сотишнинг умумий қўлқамда 15 фоиздан 30 фоизгача	Белгиланган ставка 30% га пасайтирилади
	сотишнинг умумий қўлқамда 30 фоиз ва ундан юқори	Белгиланган ставка 50% га пасайтирилади
5.	1-бандда кўрсатилган хизматлар кўрсатиш соҳаси корхоналари учун, пластик карталар қўлқаниб қолган қўлқанилган хизматлар қўлқам бўйича	Белгиланган ставка 10% га пасайтирилади

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2011 йил 30 декабрдаги “Ўзбекистон Республикасининг 2012 йилги асосий макроиқтисодий кўрсаткичлари прогнози ва Давлат бюджети параметрлари тўғрисида”ги ПҚ - 1675-сонли қарорига мувофиқ 2012 йилда ер қўлқанидан фойдаланганлик учун солиқ ставкалари қўйидаги миқдорда белгиланган:

10-жадвал

**Ер қўлқанидан фойдаланганлик учун солиқ
СТАВКАЛАРИ**

Солиқ солинадиган объект номи	Солиқ ставкаси, солиқ солинадиган базага нисбатан %да
1. Асосий ва қўлқанимча фойдали қўлқанилмалар қавлаб олиниши учун	
Энергия манбалари:	
Табиий газ	30,0
Утилизация қўлқанилган табиий газ	9,0*
Ер остидан қавлаб олинган газ	2,6
Ностабил газ конденсати	20,0
Нефть	20,0
Қўлқанир	4,0
Рангли ва ноёб металлар:	
Тозаланган мис	8,1
Молибденли саноат маҳсулотлари	4,0
Концентратланган қўлқанир	4,0
Металл рух	4,0
Вольфрам концентрати	10,4
Уран	10,0**

Асл металлар:	
Олтин	5,0
Кумуш	8,0
Ў имматба о, ярим ў имматба о ва зеб-зийнат учун тошлар хом ашёси	24,0
Ў ора металлар:	
Темир	4,0
Кон-кимё хом ашёси:	
Тош туз (овў атга ишлатиладиган)	3,5
Калий тузи	3,5
Натрий сульфат	3,5
Фосфоритлар (графитларга)	5,0
Карбонат хом ашёси (оў актошлар, доломитлар)	3,5
Глауконит	3,5
Минерал пигментлар	4,8
Кон-руда хом ашёси:	
Плавик шпатли концентрат	21,2
Табиий графит	8,0
Иккиламчи бойитилмаган кулранг каолин	7,9
Кварц-дала шпати хом ашёси	6,5
Шиша хом ашёси	3,0
Бентонитли лой	4,8
Тальк ва тальк тоши	4,0
Талькомагнезит	4,0
Минерал бўёқлар	5,7
Воллостанит	4,0

Асбест	4,0
Минерал тола ишлаб чиқариш учун базальт	4,0
Барит концентрати	4,0
Металлургия учун нору́да хом ашё:	
Ўтга чидамли, табиий эрувчан, табиий олиплаш гилмояси	4,0
Олиптошлар, доломитлар	4,0
Кварц ва кварцитлар	6,5
Табиий олиплаш табиюлари	4,0
Вермикулит	4,0
Нору́да табурилиш материаллари:	
Цемент хом ашёси	3,5
Табиий безактошдан блоклар	3,5
Мармар ушюли	3,8
Гипс тоши, ганч	5,3
Керамзит хом ашёси	3,5
Табиий ишт-черепица хом ашёси (табиий симон, лёссимон жинслар, зичловчи сифатида лёсслар, табиюлар ва бошқалар)	3,5
Гипс ва ангидрит	4,0
Арраланадиган, харсангтош ва шафал учун тошлар	3,8
Табурилиш табиюлари	4,0
Тош-шафал аралашмаси, шафал аралашмаси, майда тошлар, шафал	4,0
Табиютошлар	3,5
Чиканоли олиптош	3,5
Сланецлар	3,5
Бошқалар кенг тарқалган фойдали табиюмалар (мергеллар, аргелитлар, амвритлар ва бошқалар)	3,5

2. Техноген минерал қосилалардан ажратиб олинган фойдали қазилмалар	Асосий фойдали қазилма бойлигини кавлаб олганлик учун ставканинг 30%и
--	---

*) Белгиланган ставка бўйича ер қазидан фойдаланганлик учун солиқ
Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги ва Давлат солиқ қўмитаси
белгиланган тартибда утилизация қилинган машъал газини реализация
қиладиган корхона томонидан тўланади.

**) "Навоий КМК" ДҚ урани кавлаб олганлик бўйича ер қазидан
фойдаланганлик учун солиқни Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги
белгиланган тартибда тўлайди.

11-жадвал

**Имзоланадиган бонус
СТАВКАЛАРИ**

	Фойдали қазилмаларни разведка қилиш ва қидириш қўйини	Бонуснинг энг кам ставкаси (энг кам иш қазига нисбатан қаррали миқдорларда)
1.	Углероддорлар қонларини қидириш ва разведка қилиш қўйини	10 000
2.	Олтин қидириш ва разведка қилиш қўйини	10 000
3.	Қимматбаҳо (олтиндан ташқари), ноёб ва асл металлар қонларини қидириш ва разведка қилиш қўйини	1 000
4.	Рудали фойдали қазилмалар қонларини, 2 ва 3- бандларда қўрсатилганлардан ташқари, қидириш ва разведка қилиш қўйини	500
5.	Норуда фойдали қазилмалар қонларини қидириш ва разведка қилиш қўйини	100

12-жадвал

**Тижорат топилмаси бонуси
СТАВКАСИ**

Фойдали қазилмаларни қазиб олиш қўйини	Ставкаси, солиқ қилинадиган базага нисбатан %да
Углероддорлар, қимматбаҳо ва ноёб металлар, рудали ва норуда фойдали қазилмаларни қазиб олиш қўйини	0,1

Тижорат топилмаси бонусининг суммаси ер қазидан фойдаланганлик
учун солиқнинг йиллик суммасидан ошган тақдирда, Ўзбекистон
Республикаси Молия вазирлиги томонидан тижорат топилмаси бонусини 3

йилгача муддатда бўлиб-бўлиб тўлаш кўринишидаги имконият берилиши мумкин.

13-жадвал

**Айрим турдаги маъсулотлар бўйича ўшимча фойда солиқи
СТАВКАСИ**

<i>Маъсулот номи</i>	<i>Солиқ солинадиган базанинг миқдори (1 т С ва акциз солиқисиз)</i>	<i>Солиқ ставкаси</i>
Катодли мис*	сўмдаги эквивалентда "кесиш нархи"гача 1 тонна учун 4 000 АҚШ долларида юзори	50 фоиз
Табиий газ*	сўмдаги эквивалентда "кесиш нархи"гача 1 000 куб м. учун 130 АҚШ долларида юзори	
Полиэтилен гранулалар*	1 тонна учун 1 340 000 сўмдан юзори	
Цемент**	1 тонна учун 90 000 сўмдан юзори	
Клинкер	1 тонна учун 80 000 сўмдан юзори	

*) Ўшимча фойда солиқини тўловчилар солиқ тўлангандан сўнг ўшимча фойданинг улар ихтиёрида оладиган қисмини тўлиқ қажмда махсус очиладиган инвестиция қисоварақлариға ўтказадилар. Қўрсатилган инвестиция қисоварақларидан маблақлар фақат Ўзбекистон Республикаси Иқтисодиёт вазирлиги ва Молия вазирлиги билан келишилган қолда белгиланган тартибда сотиш учун маълумланган инвестиция лойиқаларини молиялаш, инвестиция лойиқаларини амалға оширишға жалб этилган кредитларға хизмат қўрсатиш, шунингдек асосий ишлаб чиқаришни модернизациялаш ва техник қайта жиёзлашға сарфланади.

**) Муқобил ёқилқи - қўмир асосида ишлаб чиқарилган оқ цемент ва цементдан ташқари.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2011 йил 30 декабрдаги “Ўзбекистон Республикасининг 2012 йилги асосий макроиқтисодий қўрсаткичлари прогнози ва Давлат бюджети параметрлари тўғрисида”ги ПҚ - 1675-сонли қарорига мувофиқ 2012 йилда сув ресурсларидан фойдаланганлик учун солиқ ставкалари қуйидаги миқдорда белгиланган:

14-жадвал

Сув ресурсларидан фойдаланганлик учун солиқ ставкалари

N	Тўловчилар	1 куб метр учун ставка (сўм)	
		ер усти сув ресурслари манбалари	ер ости сув ресурслари манбалари
1.	Иқтисодийнинг барча тармоқларидаги корхоналар (2-4-бандларда кўрсатилганларидан ташқари)	35,8	45,5
2.	Электростанциялар	10,3	15,4
3.	Коммунал хизмат кўрсатиш корхоналари	19,7	25,4
4.	Ягона ер солиқини тўлашга ўтмаган қишлоқ хўжалиги корхоналари, деҳқон хўжаликлари (юридик ва жисмоний шахслар) ҳамда тадбиркорлик фаолиятини амалга ошириш жараёнида сув ресурсларидан фойдаланадиган жисмоний шахслар	1,9	2,2

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2011 йил 30 декабрдаги “Ўзбекистон Республикасининг 2012 йилги асосий макроиқтисодий кўрсаткичлари прогнози ва Давлат бюджети параметрлари тўғрисида”ги ПҚ-1675-сонли қарорига мувофиқ юридик шахсларнинг мол-мулкига солинадиган солиқ ставкалари белгиланган.

15-жадвал

Юридик шахсларнинг мол-мулкига солинадиган солиқ
СТАВКАСИ

№	Тўловчилар	Солиқ ставкаси, солиқ солинадиган базага нисбатан %да
1.	Юридик шахслар	3,5
2.	Ўзи ишлаб чиқарган товарлар (ишлар, хизматлар) экспортининг эркин алмаштириладиган валютадаги улуши қўйидаги миқдорларни ташкил этадиган экспортчи корхоналар учун, бундан рўйхати Ўзбекистон Республикаси Президентининг 1997 йил 10 октябрдаги ПФ-1871-сон Фармони билан тасдиқланган хом ашё товарлари мустасно:*	
	сотишнинг умумий қўлмида 15 фоиздан 30 фоизгача	белгиланган ставка 30%га пасайтирилади
	сотишнинг умумий қўлмида 30 фоиз ва ундан юқори	белгиланган ставка 50%га пасайтирилади

Белгиланган (меъёрий) муддатларда ишга туширилмаган, тугалланмаган ўурилиш ва ускуналар ўйиматига пасайтирилган ставкалар ўлланилмайди.

Меъёрий муддатларда ўрнатилмаган ускуналар учун мол-мулк солиқ икки баравар ставка миқдоридида тўланади.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2011 йил 30 декабрдаги “Ўзбекистон Республикасининг 2012 йилги асосий макроиқтисодий кўрсаткичлари прогнози ва Давлат бюджети параметрлари тўғрисида”ги ПП-1675-сонли қарорига мувофиқ ободонлаштириш ва ижтимоий инфратузилмани ривожлантириш солиқи ставкиси белгиланган.

16- жадвал

Ободонлаштириш ва ижтимоий инфратузилмани ривожлантириш солиқи ставкиси

№	Солиқлар ва йиқимларнинг турлари	Чегараланган ставкалар
1.	Ободонлаштириш ва ижтимоий инфратузилмани ривожлантириш солиқи	соф фойдадан 8 фоиз
2.	Ўйидагиларнинг истеъмоли учун жисмоний шахслардан ундириладиган солиқ:	
	транспорт воситалари учун бензин, дизель ёқилғиси	1 литр учун 200 сўм
	транспорт воситалари учун суюлтирилган газ	1 кг учун 165 сўм
	транспорт воситалари учун сийилган газ	1 куб метр учун 200 сўм
3.	Айрим турдаги товарлар билан чакана савдо қилиш ўйи учун йиқим:	
	алкоголли масулотлар	1 ойлик савдо учун энг кам иш қилишининг 5 баравари
	қimmatбаҳо металллар ва қimmatбаҳо тошлардан ясалган буюмлар	1 ойлик савдо учун энг кам иш қилишининг 3,5 баравари
4.	Автотранспорт воситаларини вақтинча сийлаш бўйича пулли хизматларни кўрсатиш ўйи учун йиқим	қар бир ой учун энг кам иш қилишининг 8 баравари

4. ЮРИДИК ШАХСЛАРНИ СОЛИНИНГ АТТИШ МЕХАНИЗМИНИНГ АМАЛДАГИ ТАЪСИЛИ

Календарь йил солини давридир. Йилнинг чораги солини исобот давридир. Солини исобот даври мобайнида солини тўловчилар юридик шахслардан олинadиган фойда солинини жорий тўловларни киритиш орqали тўлайдилар.

Юридик шахслардан олинadиган фойда солинини солини исоблаб чиқариш солини исоблаб чиқарилган солини солинадиган базадан ва белгиланган ставкадан келиб чиқqан олда амалга оширилади.

Юридик шахслардан олинadиган фойда солинининг солини исоб-китоби, давлат солини хизмати органларига ортиб бoрувчи якун билан йилнинг оqар чорагида солини исобот чорагидан кейинги ойнинг 25-кунидан кечиктирмай, йил якунлари бўйича эса, йиллик молиявий солини исобот тақдим этиладиган муддатда тақдим этилади.

Юридик шахслардан олинadиган фойда солини бўйича жорий тўловларнинг суммасини аниқлаш учун солини тўловчилар жорий солини исобот даври биринчи ойининг 10-кунигача давлат солини хизмати органига жорий солини исобот даври учун тахмин солини илинаётган солини солинадиган фойдадан ва юридик шахслардан олинadиган фойда солинининг белгиланган ставкасидан келиб чиқиб солини исобланган юридик шахслардан олинadиган фойда солинининг суммаси оqаида маълумотнома тақдим этадилар.

Юридик шахслардан олинadиган фойда солини бўйича жорий тўловлар оqар ойнинг 15-кунига оqадар солини исоблаб чиқарилган йил чораги бўйича юридик шахслардан олинadиган фойда солини суммасининг учдан бир қисми миқдорида тўланади.

Солини исобот даврида тахмин солини илинаётган солини солинадиган фойда энг кам иш оqаининг икки юз бараваридан кам миқдорни ташкил этадиган солини тўловчилар жорий тўловларни тўламайди.

Тахмин солини илинаётган солини солинадиган фойдадан келиб чиқqан олда солини исоблаб чиқарилган юридик шахслардан олинadиган фойда солини суммаси солини исобот даври учун бюджетга тўланиши лoзим бўлган юридик шахслардан олинadиган фойда солини суммасига нисбатан 10 фоиздан кўпроқ камайтирилган тақдирда, давлат солини хизмати органи жорий тўловларни юридик шахслардан олинadиган фойда солинининг оqаиий суммасидан келиб чиқиб пеня солини исоблаган олда оqайта солини исоблашга оqали.

Юридик шахслардан олинadиган фойда солинини тўлаш солини исоб-китобларни топшириш муддатларидан кечиктирмай амалга оширилади.

Солини исобот даври қуйидагилардир:

1. Қўшилган қиймат солини тўлайдиган микрофирмалар ва кичик корхоналар учун - йил чораги.

2. Микрофирмалар ва кичик корхоналар жумласига кирмайдиган солини тўловчилар учун - бир ой. Календарь йил солини давридир.

Солини солинадиган оборотлар бўйича қўшилган қиймат солини солини солинадиган база ва белгиланган ставкалардан келиб чиқqан олда солини исоблаб чиқарилади.

Бюджетга тўланиши лозим бўлган ўшилган иймат солии соли солинадиган оборот бўйича исоблаб чирилган соли суммаси билан исобга олинадиган соли суммаси ўртасидаги фар сифатида аниланади.

Товарларни импорт илиш бўйича ўшилган иймат солиининг суммаси соли солинадиган база ва белгиланган ставкадан келиб чиқан олда аниланади.

ўшилган иймат солиининг исоб-китоби соли бўйича исобда турган жойдаги давлат соли хизмати органларига ортиб боровчи якун билан:

1. ўшилган иймат солии тўловчиси бўлган микрофирмалар ва кичик корхоналар томонидан йилнинг ар чорагида исобот давридан кейинги ойнинг 25-кунидан кечиктирмай, йил якунлари бўйича эса йиллик молиявий исобот топширилган муддатда.

2. Микрофирмалар ва кичик корхоналар жумласига кирмайдиган соли тўловчилар томонидан - ар ойда исобот давридан кейинги ойнинг 25-кунидан кечиктирмай, йил якунлари бўйича эса - йиллик молиявий исобот топшириладиган муддатда тадим этилади.

ўшилган иймат солиининг исоб-китоблари билан бир вагда соли даври мобайнида олинган товарлар (ишлар, хизматлар) бўйича исобвара-фактуралар реестри тадим этилади. исобвара-фактуралар реестрининг шакли Ўзбекистон Республикаси Давлат соли ўмитаси томонидан белгиланади.

Импорт илинадиган товарлар бўйича ўшилган иймат солиини тўлаш божхона тўрисидаги онун ўжжатларида белгиланган муддатларда амалга оширилади.

Акциз тўланадиган товарлар оловчига жўнатилган (топширилган) кун, акциз тўланадиган товарларга доир соли солинадиган операциялар амалга оширилган санадир.

Гаровга ўйилган акциз тўланадиган товарлар гаровга ўювчи томонидан топширилган тадирда, гаров нарсасига бўлган мулк ууи ўтган сана гаровга ўювчи учун реализация илиш обороти амалга оширилган санадир.

Импорт илинаётган акциз тўланадиган товарлар божхона расмийлаштирувидан ўтказилган сана уларга доир операция амалга оширилган санадир.

Акциз солиининг ставкалари мутлақ суммада (атъий) белгиланган акциз тўланадиган товарлар бўйича соли солинадиган база акциз тўланадиган товарларнинг натурада ифодаланган ажми асосида аниланади.

Акциз солиининг ставкалари фоизларда (адвалор) белгиланган ишлаб чиарилаётган акциз тўланадиган товарлар бўйича, реализация илинган акциз тўланадиган товарларнинг акциз солии амда ўшилган иймат солии киритилмаган иймати соли солинадиган базадир.

Иш аи исобига, исоблаб чирилган дивидендлар исобига, бепул ёки бошқа товарларга (ишларга, хизматларга) айирбошлаш учун бериладиган акциз тўланадиган товарлар бўйича, шунингдек товарлар таннархидан паст

нархларда реализация бўлинган тақдирда солиқ тўловчи товарларни топшириш пайтида унинг қайи таннархидан кам бўлмаган даражада белгиладиган нарх асосида қисобланган қиймат солиқ солинадиган базадир.

Қайта ишлашга берилган хом ашё ва материаллардан ишлаб чиқарилган акциз тўланадиган товарлар бўйича солиқ солинадиган база акциз тўланадиган товарларни ишлаб чиқаришга доир ишлар қийматини қамда қайта ишлашга берилган хом ашё ва материаллар қийматини ўз ичига олади.

Акциз солиқининг ставкалари фоизларда (адвалор) белгиланган импорт қилинаётган акциз тўланадиган товарлар бўйича солиқ солинадиган база божхона тўғрисидаги қонун қўжатларига мувофиқ аниқланадиган божхона қиймати асосида белгиланади.

Акциз солиқини қисоблаб чиқариш аниқланадиган солиқ солинадиган базадан ва акциз солиқининг белгиланган ставкаларидан келиб чиққан қолда амалга оширилади.

Солиқ даври қуйидагилардир:

1. Микрофирмалар ва кичик корхоналар учун - йил чораги.

2. Микрофирмалар ва кичик корхоналар жумласига кирмайдиган солиқ тўловчилар учун - бир ой.

Акциз солиқининг қисоб-китоби солиқ бўйича қисобга олиш жойидаги давлат солиқ хизмати органларига:

акциз солиқчи тўловчилар бўлган микрофирмалар ва кичик корхоналар томонидан - йилнинг қар чорагида солиқ давридан кейинги ойнинг 25-кунидан кечиктирмай.

микрофирмалар ва кичик корхоналар жумласига кирмайдиган солиқ тўловчилар томонидан - қар ойда солиқ давридан кейинги ойнинг 25-кунидан кечиктирмай тақдим этилади.

Қисоблаб чиқарилган акциз солиқчи суммаси бюджетга қуйидаги муддатларда тўланади:

1. Жорий ойнинг 13-кунидан кечиктирмай - жорий ойнинг биринчи ўн кунлиги учун.

2. Жорий ойнинг 23-кунидан кечиктирмай - жорий ойнинг иккинчи ўн кунлиги учун.

3. Келгуси ойнинг 3-кунидан кечиктирмай - қисобот ойининг қолган кунлари учун.

Импорт қилинадиган товарлар бўйича акциз солиқини тўлаш божхона тўғрисидаги қонун қўжатларида белгиланган муддатларда амалга оширилади.

Акциз маркалари билан тамғаланиши лозим бўлган импорт қилинадиган акциз тўланадиган товарлар бўйича акциз солиқчи акциз маркалари олингунига қадар тўланади.

Ўзбекистон Республикаси қудудида ишлаб чиқариладиган, шунингдек унинг божхона қудудига импорт қилинадиган тамаки маҳсулотлари ва алкогольли ичимликлар Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан белгиланган тартибда акциз маркалари билан тамғаланиши шарт.

Қисобот даври қуйидагилардир:

1.Сув ресурсларидан фойдаланганлик учун тўланадиган солиқининг умумий суммаси йилнинг бир чорагида энг кам иш ўақининг эллик бараваридан кўпни ташкил этадиган юридик шахслар (микрофирмалар ва кичик корхоналардан ташқари) учун - бир ой. Календарь йил солиқ давридир.

2.Сув ресурсларидан фойдаланганлик учун тўланадиган солиқининг умумий суммаси йилнинг бир чорагида энг кам иш ўақининг эллик бараваридан камни ташкил этадиган юридик шахслар, шунингдек микрофирмалар ва кичик корхоналар ўамда якка тартибдаги тадбиркорлар учун - йил чораги.

3.Ў ишлоқ хўжалиги корхоналари ва юридик шахс ташкил этган ва ташкил этмаган ўолда тузилган деққон хўжаликлари учун - календарь йил.

Сув ресурсларидан фойдаланганлик учун солиқ суммаси солиқ солинадиган базадан ва белгиланган ставкалардан келиб чиққан ўолда ўисоблаб чиқарилади.

Юридик шахс ташкил этган ва ташкил этмаган ўолда тузилган деққон хўжаликлари учун сув ресурсларидан фойдаланганлик учун солиқ суммаси давлат солиқ хизмати органлари томонидан солиқ солинадиган базадан ва белгиланган ставкалардан келиб чиққан ўолда белгиланади.

Сув ресурсларидан фойдаланганлик учун солиқнинг ўисоб-китоби сувдан фойдаланиш жойидаги давлат солиқ хизмати органларига ортиб боровчи якун билан ўуйидаги муддатларда тақдим этилади:

1) сув ресурсларидан фойдаланганлик учун тўланадиган солиқнинг умумий суммаси йилнинг бир чорагида энг кам иш ўақининг эллик бараваридан кўпни ташкил этадиган юридик шахслар томонидан (Ў ишлоқ хўжалиги корхоналари, микрофирмалар ва кичик корхоналар бундан мустасно) - ўар ойда, ўисобот ойидан кейинги ойнинг 25-кунигача.

2) сув ресурсларидан фойдаланганлик учун тўланадиган солиқнинг умумий суммаси йилнинг бир чорагида энг кам иш ўақининг эллик бараваридан камни ташкил этадиган юридик шахслар, шунингдек микрофирмалар ва кичик корхоналар томонидан - йилнинг ўар чорагида, йилнинг ўисобот чорагидан кейинги ойнинг 25-кунигача, йил якунлари бўйича эса йиллик молиявий ўисобот тақдим этиладиган муддатда.

3) ягона ер солиқини тўлашга ўтмаган Ў ишлоқ хўжалиги корхоналари томонидан - йилда бир марта ўисобот даврининг 15 декабригача.

4) якка тартибдаги тадбиркорлар томонидан - йилнинг ўар чорагида йилнинг ўисобот чорагидан кейинги ойнинг 25-кунигача.

Сув ресурсларидан фойдаланганлик учун солиқ тўлаш тўғрисидаги тўлов хабарномаси юридик шахс ташкил этган ва ташкил этмаган ўолда тузилган деққон хўжаликларига давлат солиқ хизмати органлари томонидан ўисобот давридан кейинги йилнинг 1 февралидан кечиктирмай топширилади.

Сув ресурсларидан фойдаланганлик учун солиқ тўлашни тўловчилар томонидан сувдан фойдаланиш жойида ўисоб-китоб тақдим этиладиган муддатдан кечиктирмай амалга оширилади.

Юридик шахс ташкил этган ва ташкил этмаган ўолда тузилган деққон хўжаликлари томонидан сув ресурсларидан фойдаланганлик учун солиқ

тўлаш йилига бир марта, солиқ давридан кейинги йилнинг 1 майига аналга оширилади.

Юридик шахслар жорий йилнинг 15 январига сувдан фойдаланиш жойидаги давлат солиқ хизмати органларига сув ресурсларидан фойдаланганлик учун солиқ тўлаш тўғрисидаги ёзма билдиришни белгиланган лимитдан келиб чиққан олда ёки сув етказиб бериш шартномасига мувофиқ ар ойда ёки йилнинг ар чорагида эркин шаклда тақдим этадилар.

Исбот даври уйидагилардир:

1. Микрофирмалар ва кичик корхоналар учун - йил чораги.

2. Микрофирмалар ва кичик корхоналар жумласига кирмайдиган солиқ тўловчилар учун - бир ой. Календарь йил солиқ давридир.

3. Жисмоний шахслар учун - календарь йил.

Ер аъридан фойдаланганлик учун солиқ солиқ солинадиган базадан ва белгиланган ставкадан келиб чиққан олда исоблаб чиқарилади.

Ер аъридан фойдаланганлик учун солиқнинг исоб-китоби солиқ бўйича исобга олиш жойидаги давлат солиқ хизмати органларига уйидаги муддатларда тақдим этилади:

1. Микрофирмалар ва кичик корхоналар томонидан - йилнинг ар чорагида, исбот давридан кейинги оининг 25-кунидан кечиктирмай.

2. Микрофирмалар ва кичик корхоналар жумласига кирмайдиган солиқ тўловчилар томонидан - ар ойда, исбот давридан кейинги оининг 25-кунидан кечиктирмай.

Ер аъридан фойдаланганлик учун солиқни тўлаш исоб-китобни тақдим этиш муддатидан кечиктирмай аналга оширилади.

Ўшимча фойда солиқи тўловчилар уйидагилардир:

1. Айрим фойдали азилмаларни (фойдали компонентларни) кавлаб олишни (ажратиб олишни) аналга оширувчи ер аъридан фойдаланувчилар.

2. Фойдали азилмалардан ишлаб чиқариладиган айрим турдаги мақсулотларни ишлаб чиқаришни аналга оширувчи юридик шахслар.

Реализация иилишдан олинган соф тушум билан онун ўжжатларида белгиланган исоб-китоб баъси ўртасидаги фарқ сифатида аниқланадиган даромаднинг бир исми (ўшимча фойда) ўшимча фойда солиқини солиш объектидир.

Солиқ солинадиган база исбот давридаги ўшимча фойда суммасидан келиб чиқиб, ўшимча фойда исмига тўғри келадиган соф тушумдан исобланадиган солиқлар ва бошқа мажбурий тўловлар чегириб ташланган олда аниқланади.

Ўшимча фойда солиқи солинадиган фойдали азилмалар ва мақсулот турлари рўйхати, шунингдек солиқни исоблаб чиқариш амда тўлаш тартиби онун ўжжатларида белгиланади.

Бонус ер аъридан фойдаланувчи томонидан аналга ошириладиган бир марталик тўловдир.

Ер аъридан фойдаланувчи уйидаги турдаги бонусларни тўлайди:

1. Имзоли бонус.

2.Тижоратбоп топилма бонуси.

Давлат бош аруви органлари бонуслар тўламайди.

Календарь йил соли давридир. Йил чораги исобот давридир.

Юридик шахсларнинг мол-мулкига солинадиган солини исоблаб чиариш соли тўловчи - Ўзбекистон Республикасининг резиденти томонидан исоблаб чиарилган соли солинадиган базадан ва белгиланган ставкадан келиб чиан олда амалга оширилади.

Соли даври мобайнида соли тўловчилар ар ойда жорий тўловларни тўлайдилар. Жорий тўловлар суммаси тегишли йил учун мол-мулкнинг ўртача йиллик олди ийматидан (ўртача йиллик ийматдан) ва белгиланган ставкадан келиб чиан олда исоблаб чиарилган юридик шахсларнинг мол-мулкига солинадиган соли йиллик суммасининг ўн иккидан бир исми ми дорида белгиланади. Жорий тўловлар ми дорини исоблаб чиариш учун соли тўловчи соли бўйича исобга олиш жойидаги давлат соли хизмати органига белгиланган шаклдаги маълумотномани жорий йилнинг 20 январигача тадим этади.

Бюджетга жорий тўловларни тўлаш ар ойнинг 25-кунидан кечиктирмай амалга оширилади.

Юридик шахсларнинг мол-мулкига солинадиган солининг исоб-китоби соли бўйича исобга олиш жойидаги давлат соли хизмати органларига ортиб борувчи якун билан йилнинг ар чорагида исобот давридан кейинги ойнинг 25-кунидан кечиктирмай, йил якунлари бўйича эса йиллик молиявий исобот тадим этиладиган муддатда тадим этилади.

Тўланиши лозим бўлган, юридик шахсларнинг мол-мулкига солинадиган соли суммаси исоб-китобларни топшириш учун белгиланган кундан кечиктирмай бюджетга ўтказилади.

Юридик шахсларнинг мол-мулкига солинадиган соли Ўзбекистон Республикасининг норезидентлари томонидан йилда бир марта соли исоботи давридан кейинги йилнинг 15 февралидан кечиктирмасдан тўланиши керак.

Календарь йил соли ва исобот давридир.

Ер солии ар бир соли даврининг 1 январига бўлган олатга кўра исоблаб чиарилади ва ер солиининг исоб-китоби ер участкаси жойлашган ердаги давлат соли хизмати органига исобот йилининг 15 февралига адар тадим этилади.

Ер солиини исоблаб чиариш исоблаб чиарилган соли солинадиган базадан ва белгиланган ставкадан келиб чиан олда амалга оширилади.

Ер солиини тўлаш, юридик шахслар томонидан йилнинг ар чорагида, йил чораги иккинчи ойининг 15-кунига адар тенг улушларда амалга оширилади.

Ягона ер солии тўлашга ўтмаган ишло хўжалиги корхоналари томонидан ер солиини тўлаш уйидаги тартибда амалга оширилади:

исобот йилининг 1 июлига адар - йиллик соли суммасининг 20 фоизи.

Ў исобот йилининг 1 сентябрига Ў адар - йиллик солиЎ суммасининг 30 фоизи.

Ў исобот йилининг 1 декабрига Ў адар - солиЎ нинг Ў олган суммаси.

Календарь йил солиЎ давридир. Йил чораги Ў исобот давридир.

Ободонлаштириш ва ижтимоий инфратузилмани ривожлантириш солиЎи солиЎ солинадиган базадан Ў амда белгиланган ставкадан келиб чиЎЎ ан Ў олда Ў исоблаб чиЎ арилади.

СолиЎ тўловчилар, Ў исобот даври мобайнида ободонлаштириш ва ижтимоий инфратузилмани ривожлантириш солиЎи бўйича жорий тўловлар тўлайди.

Жорий тўловлар тахмин Ў илинаётган соф фойда суммасидан Ў амда Ўзбекистон Республикаси Давлат солиЎ Ў ўмитаси ва Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги томонидан тасдиЎ ланадиган шакл бўйича Ў исобот даврининг биринчи ойи 10-кунига Ў адар солиЎ бўйича Ў исобга олиш жойидаги давлат солиЎ хизмати органларига таЎ дим этиладиган ободонлаштириш ва ижтимоий инфратузилмани ривожлантириш солиЎининг жорий тўловлари тўЎ рисидаги маълумотномада кўрсатилган ободонлаштириш ва ижтимоий инфратузилмани ривожлантириш солиЎининг белгиланган ставкасидан келиб чиЎЎ ан Ў олда Ў исоблаб чиЎ арилади.

Жорий тўловлар Ў исоблаб чиЎ арилган ободонлаштириш ва ижтимоий инфратузилмани ривожлантириш солиЎининг йил чорагидаги суммасининг учдан бир Ў исми миЎ дорида Ў ар ойнинг 15-кунидан кечиктирмай тўланади.

Ободонлаштириш ва ижтимоий инфратузилмани ривожлантириш солиЎининг Ў исоб-китоби солиЎ бўйича Ў исобга олиш жойидаги давлат солиЎ хизмати органларига солиЎ тўловчилар томонидан ортиб борувчи якун билан йилнинг Ў ар чорагида Ў исобот чорагидан кейинги ойнинг 25-кунидан кечиктирмай, йил якунлари бўйича эса, йиллик молиявий Ў исобот таЎ дим этиладиган муддатда таЎ дим этилади.

Ободонлаштириш ва ижтимоий инфратузилмани ривожлантириш солиЎини тўлаш мазкур солиЎ бўйича Ў исоб-китобни таЎ дим этиш муддатидан кечиктирмай амалга оширилади.

1.АроЎ тайёрлайдиган корхона 2011 йилда акциз тўланадиган алкоголь махсулоти 40% ўткирликдаги 0,5 л сиЎимли “Зима” маркали ароЎни 1000 бутилка миЎ дорида реализация Ў илди.

Реализация Ў илинган алкоголь маЎ сулоти бўйича акциз солиЎи суммаси Ў андай тартибда Ў исобланади?

Далга 1 даль= 10л Ў айта Ў исобланганда реализация Ў илиш Ў ажми 50 дални (0,5x1000:10) ташкил Ў илади.

1 даль тайёр алкоголь маЎ сулотига акциз солиЎи ставкаси 18956 сўм.

Реализация Ў илинган алкоголь маЎ сулот бўйича акциз солиЎи суммаси 947,8 минг сўмга (50x18956) тенг.

2.Заргарлик буюмларини ишлаб чиЎ арадиган корхона 2011 йилда акциз солиЎи ва Ў ўшилган Ў иймат солиЎи Ў исобга Ў абул Ў илинмаган Ў олда Ў иймат бўйича умумий суммаси 180 000 минг сўмга тенг заргарлик буюмларини реализация Ў илди.

Акциз солиғи ва ўшилган Ҳиймат солиғи суммаси неча сўмга тенг?

Акциз солиғи ставкаси 25% миқдорида белгиланган.

Акциз солиғи суммаси 45000 минг сўмга ($180000 \times 25\%$), ўшилган Ҳиймат солиғи суммаси 45000 минг сўмга ($180000 + 45000$) $\times 20\%$ тенг.

3. «Дженерал Моторс Ўзбекистон» ЁАЖ 2011 йил 15 декабрда талабалар уйига МАТИЗ автомобили берди. Автомобилнинг таннари 6500 минг сўм.

Акциз солиғи ва ўшилган Ҳиймат солиғи суммасини ҳисобланг?

Акциз солиғи суммаси 1885 минг сўмни ($6500 \times 29\%$), ўшилган Ҳиймат солиғи суммаси 1677 минг сўмни ($6500 + 1885$) $\times 20\%$ ташкил қилади.

4. Корхона Россия Федерациясида ишлаб чиқарилган 1800 куб см двигателининг қажмига эга бўлган «Газель» маркадаги янги автомобиль келтирди. Акциз ости товарининг божхона Ҳиймати 15 минг АҚШ доллар. АҚШ доллари курси БЮД расмийлаштирилган кунда 1800 сўмни ташкил қилган. БЮД 15 февралда расмийлаштирилган.

Импорт қилинадиган акциз ости товари бўйича божхона тўловлари қандай тартибда ҳисобланади?

Импорт қилинадиган товар бўйича божхона тўловлари (ҚҚС, акциз солиғи, божхона расмийлаштирилиши учун йиғим, божхона божи) БЮД расмийлаштирилган кундаги курс бўйича қайта ҳисоблаб чиқарилган товарнинг божхона Ҳийматидан, яъни 27000 минг сўмдан (15×1800) ҳисоблаб чиқарилади. Товари импорт қилиш амалга оширилган сана 15 февраль ҳисобланади.

Товарнинг божхона расмийлаштирилишда қуйидаги божхона тўловлари тўланади:

Акциз солиғи 1350 минг сўм
($27000 \times 5\%$)

Импорт товарлар бўйича ўшилган Ҳиймат солиғи 5670 минг сўм
($27000 + 1350$) $\times 20\%$

Божхона расмийлаштирилиши учун йиғим 54 минг сўм
($27000 \times 0,2\%$)

5. Тошкент шаҳар «Сувоқова» трестининг берган маълумотига қўра шаҳар сув тармоғига сув 90% ер юзасидаги ва 10% ер ости манбаларидан келиб тушади. Корхона бир ой давомида 100 минг куб.м. сув олган. 2012 йилда корхона давлат бюджетига сув ресурсларидан фойдаланганлиги учун ўтказиши лозим бўлган солиғни ҳисобланг ва қуйидаги жадвални тўлдиринг?

$$100\,000 \times 90\% = 90\,000 \text{ куб.м.}, 100\,000 \times 10\% = 10\,000 \text{ куб.м.}$$

$$90\,000 \times 35,8 = 3222000 \text{ сўм}, 10\,000 \times 45,5 = 455000 \text{ сўм}$$

Сув ресурсларидан фойдаланганлик учун соли			
Фаолият тури	Ишлатилган сув миқдори (куб.м.)	1 куб.м. учун соли ставкаси	Тўланиши лозим бўлган соли суммаси
Итисодиётнинг барча тармоқлари корхоналари	1.Ер усти сув ресурслари манбалари 90 000 куб.м.	35,8 сўм	3222000 сўм
	2.Ер ости сув ресурслари манбалари 10 000 куб.м.	45,5 сўм	455000 сўм

6.Ягона соли тўловини тўловчи кичик корхона объект ўрилишидан ортиб олган ўрилиш материалларини 500 минг сўмга сотди. Ушбу материалларининг таннари 200 минг сўмни ташкил этади.

Ягона соли тўловини суммаси неча сўмни ташкил этади?

Сотишдан олинган даромад $500 - 200 = 300$ минг сўмни ташкил этади. Ишлаб чиқариш корхоналарига 6% миқдорида белгиланган, ягона соли тўловини суммаси $300 \times 6\% = 18$ минг сўмни ташкил этади.

5. ИЎТИСОДИЁТНИ МОДЕРНИЗАЦИЯЛАШ ШАРОИТИДА ЮРИДИК ШАХСЛАРНИ СОЛИЎ А ТОРТИШ МЕХАНИЗМИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ ЙЎЛЛАРИ

Ўзбекистонда амал қиладиган солиЎ тизимининг асосий белгилари мустақилликка эришилгандан сўнг шаклланди. СолиЎ тизимига ўзгаришлар ислоҳотларнинг бориши ва ижтимоий-иқтисодий вазият билан узвий боғлиқ бўлди.

Ўзгирги кунда Республикамизда амалга оширилаётган ислоҳотлар йўналиши иқтисодий соҳадаги белгиланган стратегик вазифалар ва иқтисодий тараққиётнинг даражасига эътибор берадиган бўлсак, уларнинг солиЎ сиёсатининг устувор стратегик йўналиши билан чамбарчас боғланганлигини кўриш мумкин. СолиЎ сиёсатининг устувор стратегиясининг мазмуни эса солиЎларининг рабатлантирувчилик ролини ошириш, солиЎ тўловчилар зиммасидаги солиЎ юкини босқичма – босқич камайтириб бориш ва шу орқали бюджет тизимида тушумларнинг барқарор тушишини таъминлашдан иборатдир. Ушбу белгиланган стратегик мақсадга ўз навбатида солиЎ ставкаларини пасайтириш, энг керакли соҳаларга ёки мақсулот турларига солиЎ имтиёзларини кенгайтириш, бир хил солиЎ объектига қаратилган солиЎ турларини қисқартириш, солиЎ тўлашнинг муқобил вариантлари (соддалаштирилган) хилларининг жорий этилиши каби солиЎ сиёсатининг тактикалари реал воқелик сифатида амалга оширилмоқда.

Корхонларда солиЎ юкини ифодаловчи кўрсаткичларни тақлиқ қилишда уни фақат фирма ёки корхона нуқтаи назаридан эмас, балки давлат ва жамият нуқтаи назаридан ҳам қараш мақсадга мувофиқдир. СолиЎ юкининг ўзгаришига таъсир қилувчи омилларни аниқлашда мақсулот (товар, иш, хизмат)ларни сотишдан олинган соф тушумнинг миқдорини олиш мақсадга мувофиқдир. У ҳолда солиЎ юкига таъсир қилувчи омиллар билан боғлиқ кўрсаткични қуйидагича аниқлаш мумкин.

$$\text{СЮ} = \text{Сс} / \text{Мст}$$

Бунда: **СЮ**—солиЎ юки.

Сс—солиЎ суммаси.

Мст—мақсулотни сотишдан тушган соф тушум.

Ушбу формулага асосланадиган бўлсак солиЎ юкининг ўзгаришига ($\Delta \text{СЮ}$) иккита омил таъсир қилади. Биринчиси солиЎ суммасининг ўзгариши (Сс) бўлса, иккинчиси, мақсулотни сотишдан тушган соф тушумдир (Мст).

Ушбу формуладан фойдаланиб солиЎ юкининг ўзгаришига таъсир этувчи омилларни аниқлаш мумкин.

1. СолиЎ юкининг ўзгаришига солиЎ суммасининг таъсирини аниқлаш учун қайта қисоблаш усулидан фойдаланиш мумкин. У ҳолда солиЎ юкининг сол қуммаси эвазига ўзгарганлигини аниқлаш учун қайта қисобланган солиЎ суммасидан режадаги солиЎ юкини айриш кифоя:

$$\text{СЮ. Сс} = \text{Сс} / \text{Мст.р} - \text{Сс.р} / \text{Мст.р}$$

2. Соли юкининг ўзгаришига маъсулотни сотишдан тушган соф тушумнинг таъсирини аниқлаш учун соли юкининг аниқий миқдоридан айта исобланган соли юкининг суммасини айириш кифоя:

$$\text{Сю.Мст.с} = \text{ССх/Мст.х} - \text{ССх/Мст.р}$$

Барча омиллар таъсири натижаси ўзгаришининг умумий таъсирга тенг бўлиши лозим. Бу таълидаги формула билан аниқланади:

$$\Delta \text{СЮ} = \Delta \text{СЮ Сс} + \Delta \text{СЮ Мст}$$

Таълилар натижалари шуни кўрсатадики, соли суммасининг кўпайиши соли юкини соли камайтиради. Маъсулотни сотишдан тушган соф тушумнинг кўпайиши эса, соли юкини камайтиради. Ушбу таълат кўрсатади, корхоналарнинг маъсулотни сотишдан келадиган соф тушумнинг кўпайиши нафаъат шу корхона ёки фирма учун, балки давлат ва жамият учун таъам катта манфаат беради.

Соли юкини солиларнинг таъланиш хусусиятидан келиб чиқиб икки даражада, яъни барча тадбиркорлик субъектлари учун одатий бўлган соли ва бош таъа мажбурий таъловларни исобга олувчи соф соли юки (ССЮ) ва унинг мажбуриятида бўлган барча солиларни, шу жумладан, акцизлар, табиий ресурслардан фойдаланганлик учун солилар, божхона таъловлари, давлат божлари, лицензия йиъимлари жамланган соли юки (ЖСЮ) кўрсаткичи асосида баъолашни таълиф этади. Уларнинг формула кўриниши таълидагича бўлади:

$$\text{ССЮ} = \text{ОС} / \text{таъ} * 100\% \quad (1)$$

$$\text{ЖСЮ} = (\text{ОС} + \text{РС}) / \text{таъ} * 100\% \quad (2)$$

бунда ОС – барча тадбиркорлик субъектлари учун одатий бўлган солилар ва бош таъа мажбурий таъловлар (одатий солилар).

РС – табиий ресурслардан фойдаланиш, алоъида хусусиятга эга бўлган фаолият тури билан шу таъулланиш ёки маълум бир операцияни амалга ошириш учун давлатдан рухсат олишга таъланадиган солилар ва бош таъа мажбурий таъловлар (рухсат берувчи солилар).

таъ – таъшилган таъиймат.

ССЮ кўрсаткичи тадбиркорлик субъектларининг соли юки даражаларини таълаш имконини беради. Соли юкини ушбу кўрсаткич оръали аниқлашнинг моъияти шундаки, бунда тадбиркорлик субъектлари соли юки улар орасида таъ даражада мутаносиб таъсимланганлиги таъиёсий таълил таъилинади. ЖСЮ кўрсаткичи оръали эса тадбиркорлик субъекти зиммасига тушган жами соли юки аниқланади ва унинг корхона молиявий фаолиятига таъсири умумий таълда ўрганилади. Таълиот натижалари шуни кўрсатадики, фаъат соли юки кўрсаткичи оръали соли таъа тортишнинг тадбиркорлик субъекти молиявий фаолиятига таъсирини таълаъонли баъолаб бўлмади, бунинг учун соли ва мажбурий таъловларнинг жамланган юкидан таъшари уларни таълаш таъйича исобланган пенялар, таълланилган молиявий жарималар ва соли

Ўларзини мажбурий ундириш юзасидан келиб чиқадиган хўжалик суди божлари юкини ҳам исобга олиш лозим. Шу маъсадда реал фискал босим (РФБ) кўрсаткичидан фойдаланиш таклиф қилинган:

$$\text{РФБ} = (\text{ОС} + \text{РС} + \text{ПМБ}) / \text{Ў} \cdot 100\% \quad (3)$$

бунда ПМБ – барча солилар ва мажбурий тўловлар бўйича исобланган пенялар, ўлланган молиявий жарималар, хўжалик судларининг бож суммалари. РФБ кўрсаткичи орқали солилар тўлишининг корхоналар молиявий фаолиятига реал таъсири ва шу орқали бюджет даромадларига таъсири таълил қилинади. Чунки, бюджет даромадлари фақат белгилаб ўйилган солилардан тушумлар исобига эмас, балки улар бўйича исобланган пеня, ўлланган молиявий жарима ва хўжалик суди божларидан тушумлар исобига ҳам шаклланади.

90-йилларнинг биринчи ярмида давлат молияси соҳасида ўта кескинлик ўқм сурган пайтда соли тизими фискал вазифани бажаришга йўналтирилган эди. Бу давр солилар миқдорининг кўплиги соли ставкаларининг юқорилиги билан белгиланиб, жуда катта соли имтиёзлари ҳам ўлланган. Соли тизимидаги муайян ўзгаришлар кузатилди яъни, 1995-1996 йилларда ўшилган қиймат соли ставкаси 25 фоиздан 18 фоизгача камайтирилди, 1997-1998 йилларда Ўзбекистон Республикаси Соли Кодекси амалга киритилиб, ўшилган қиймат солидини исоблаш механизми ва бюджетга тўлаш тартиби бўйича аниқ тушунарли ҳолатда ҳуқуқий асос яратилди.

2000 йилдан бошлаб соли сиёсатини амалга оширишда янги даврни ажратиш мумкинлиги, у соли тизимини Соли Кодекси доирасида тизимлаштириш ва унинг эркинлаштирилиши билан боғлиқ.

Ам ар қандай соли тизимининг муқим қисми соли маъмурчилигидир. Соли маъмурчилиги тизимини такомиллаштириш мамлакатдаги бизнес-муқитни давлат бюджетига зарар етказмасдан яхшилаш имконини беради.

Соли маъмурчилиги тизимида 2005 йилда юз берган ўзгаришлар мамлакатдаги бизнес-муқитни яхшилашнинг муқим омили бўлди. Бу йўналишда соли текширувларининг қисқартириш ва уларни ўтказишнинг аниқ тартиботини ишлаб чиқиш, соли қисботи тартиботини соддалаштириш ва соли тўловчилар ҳуқуқларини қимоя қилиш механизмларини кучайтириш бўйича чоралар қўрилди.

Соли юкини пасайиши натижасида бўшаган маблағлар ўз оборот маблағларини тўлдириш, инвестицияларни қўпайтириш манбаси бўлди, бу эса соли солиш базасининг кенгайишига олиб келди.

Давлат мажбуриятларининг ва ижтимоий қафолатларнинг бажарилиши нафақат бюджет маблағларининг қандай тамойилларга ва қоидаларга қўра шаклланиши ва сарфланишига, давлат молиявий ресурсларининг қандай бошқаришга, балки мамлакатни ривожлантиришнинг стратегик маъсадларга эришига ҳам боғлиқ.

Мамлакатнинг иқтисодий ривожланиши даражаси ва ижтимоий мажбуриятларига кўра турли мамлакатларда ялпи ички маҳсулотнинг 20 дан 60 фоизигача бюджет оралиги айта тасмилланади. Ушбу кўрсаткич Франция, Россия, Швеция, Дания, Германия каби ижтимоий йўналиш олган мамлакатларда айтилганга баланд.

Оптимал солиқ юкига эришиш муаммоси Солиқ Кодексининг янги тақририни ишлаб чиқиш ва ўрта муддатли истиқболда солиқ сиёсатини амалга оширишда ҳам устувор аҳамият берилди.

Иқтисодий ислохотларнинг чуқурлаштириш шароитида юридик шахслардан ундириладиган маҳаллий солиқларни ундириш механизмини такомиллаштириш муҳим аҳамиятга эгадир. Айнан мана шундай такомиллаштиришнинг изчиллик билан амалга оширилиши давлатчилигимизнинг мустақиллиги фарор топиши ва янада тараққий этишида ҳам қилувчи омилдир. Солиқлар аҳолидан, хўжалик юритувчи бошқа субъектлардан ва юридик шахслардан томонидан ундириб олинadиган мажбурий тўловлардир. Солиқ ўз моҳият-этиборига кўра ижтимоий маҳсулотнинг бир қисми бўлиб, солиқ тўловчи бундан бирон бир фойда қўриш кўрмаслигидан қатъий назар ўз маблақларидан давлат қисобига мажбурий ажратмалар қўринишида акс этади.

Юридик шахслардан ундириладиган маҳаллий солиқлар объектларини аниқлаш, уларнинг қисобини юритиш, маҳаллий солиқларни қисоблаш ва солиқларни ундириш жараёнида бир қанча муаммоларга дуч келинмоқда.

Юридик шахслардан ундириладиган маҳаллий солиқларнинг ижтимоий иқтисодий аҳамиятини ошириш масаласи нафақат маҳаллий бюджетларни, хусусан, давлат бюджетининг ҳам асосий муаммоларидан бири бўлиб турибди. Чунки маҳаллий бюджетлар харажатларини маблақ билан таъминлашда маҳаллий бюджет ресурслари етмаган қудудларга давлат бюджетининг молиявий ёрдамлари кўрсатилади. Бугунги кунда маҳаллий бюджетларнинг қўўқий қўжжатларини бир тизимга келтириш айти долзарб муаммолардан биридир. Юридик шахслардан олинadиган маҳаллий солиқларни ундиришдаги мавжуд муаммолар маҳаллий бюджетларнинг қўўқий қўжжатларни янгиларини ишлаб чиқиш зарурияти мавжудлигини кўрсатади.

Юридик шахслардан ундириладиган маҳаллий солиқлар таркибига кирувчи солиқлардан ер солиқини қисоблаш механизми бизда жуда мураккаблаштирилган. Солиқ тўловчилар ҳамда солиқ мутахассисларининг ўзлари ҳам уни қисоблашда баъзан хатоларга йўл қўймоқдалар. Юридик шахслардан ундириладиган ер солиқини қисоблаш механизмини оддийлаштириш ва соддалаштириш лозим. Кадастрлардан балларни излаш ўрнига, ерларни суқориладиган ва суқорилмайдиганларга ажратиш етарлидир. Яъни, солиқ ставкасини суқориладиган ерларга юқорироқ, суқорилмайдиган ерларга пастроқ белгилаш тўғри бўлади. Солиқ тўловчилар ер мойдонини билиб солиқ ставкасига асосан солиқни қисоблаб ўзи тўлайди.

Юридик шахслардан ундирилувчи солиқларни юридик шахсларнинг молиявий хўжалик фаолиятига таъсир этиш механизмини такомиллаштириш

ва солини юкини оптималлаштириш назарий ва амалий жиҳатларини ўрганиш давлатимиз сиёсати томонидан олиб борилаётган итисодий сиёсатининг долзарб масалаларидан биридир.

Шу муносабатда, Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислам Каримовнинг Олий Мажлис палаталарининг ўшма йиғилишида белгилаб берган устуворликларга мувофиқ, Республикамиз сиёсати 2005 йилда Солини Кодекси лойиҳасини устида ишлашни бошлади. Ушбу қўжжат жорий 2008 йилнинг 1 январидан кучга кирди. Янги тақрирдаги Солини Кодекси амалдаги кодексни сифат жиҳатидан такомиллаштириш ва кенгайтириш, шунингдек солини солиш масалаларини тартибга солишчи барча амалдаги меъёрлар ва низомларни такомиллаштириш ва тизимлаштириш йўли билан ишлаб чиқилди.

Мазкур Солини Кодекси тўғри таъсир қилувчи қонун қўжжати бўлиб, эски тақрирдаги олдинги Солини Кодекسدан сезиларли фарқ қилади. Бу шуни англатадики, айнан шу Солини Кодекси олдин амалдаги кўп сонли йўриқномалар, тартиблар ва низомлар ўрнига солини солиш тизимини меъёрий бошқариш вазифасини бажаради. Янги Солини Кодексининг бевосита таъсир кўрсатувчи қўжжат сифатида жорий этилиши солини қонунчилигининг барқарорлигини ва аниқлигини таъминлаш орқали итисодиётни янада ривожлантиришга қўмаклашади.

Бозор итисодиёти даврида солини тизими орқали бошқаришнинг аҳамияти ортиб бораётган бўлиб, солини тизимини такомиллаштиришда ривожланган давлатларни солиниларни адресли бўлишини таъминлаш ва рақбатлантирувчи жиҳатларини кучайтиришга қаратилган илқор тажрибасидан кенг фойдаланиш мақсадга мувофиқдир.

Шу ўринда, юридик шахслардан олинадиган фойда солини қар бир давлат итисодиётини ривожлантиришда солини тизимининг ажралмас қисми қисобланади.

Яратилган даромад фойданинг давлат ва юридик шахслар ўратасида оқилона оптимал тақсимланиши корхоналарнинг ривожланишига ўзининг ижобий таъсирини кўрсатади. Бу энг аввало ушбу солини тури бўйича солини ставкасида бевоситиа боқилиқдир.

Агарда 1996 йил даромад фойда солини ставкаси 37 фоизни ташкил этган бўлса, даромад фойда солини тушуми давлат бюджетига мақсадли жамғармалардан ташқари 24,1 фоизни ташкил этган. 2001 йилда даромад фойда солини 26 фоизни ташкил этган бўлса, даромад фойда солини тушуми давлат бюджетига мақсадли жамғармаларни қисобга олмаган ҳолда 11,3 фоизни ташкил этган. Даромад фойда солини ставкаси 2005 йил учун 15 фоизни ташкил этган бўлса, ушбу солини тушуми давлат бюджетига мақсадли жамғармаларни қисобга олмаган ҳолда умумий тушумнинг 6,1 фоизни ташкил этди. Давлат томонидан солини ставкасини пасайтиришнинг бош мақсади бу солини тўловчилар орасида солини юкини пасайтиришдир.

Барча итисодиёти тарққий этган илқор мамлакатларнинг солини тизимида юридик шахслар фойдасидан олинадиган солинини аҳамияти катта бўлиб, мазкур солини бир томондан бюджет даромадларини салмоқли

Ҳисмини ташкил қилган бўлса, иккинчи томондан иқтисодиёт ривожини таъминлашда хўжалик субъектлари учун муҳим рабатлантирувчи жиҳатларга эгадир.

Шу билан бирга, юридик шахслардан олинувчи фойда солиқидан оптимал фойдаланиш иқтисодиётга инвестиция оқимларини ортишига ва капитални ўсиб боришига ижобий таъсир кўрсатувчи ўқшимча омил ҳисобланади.

ХУЛОСА ВА ТАКЛИФЛАР

Солилар узо давр мобайнида жамият томонидан яратилган масулотнинг бир қисмини давлат бюджети даромадларини шакллантириш учун ундириладиган асосий молиявий манба ҳисобланади.

Шунингдек, солилар давлатнинг барча давлат миёсидаги чоратадбирларни амалга ошириш учун зарур бўлган асосий молиявий манбалардан бири бўлиб, мамлакат иқтисодий тараққиётида ва белгиланган ислоотларни амалга оширишдаги асосий воситадир. Юридик шахслардан ундириладиган фойда солиқи умумдават солиқи ҳисобланиб, давлат бюджети даромадларини шакллантиришда асосий ўрин тутди.

Мамлакатимизда барқарор ва самарали иқтисодиётни шакллантириш борасида амалга ошириб келинаётган ислоотлар бугунги кунда ўзининг натижаларини намоён этмоқда. Иқтисодиётни бозор тамойиллари асосида ислоқ қилиш шароитида ва солиқ соҳасидаги ислоотларни амалга оширишда солиқ муносабатларини такомиллаштириш юридик шахслардан ундириладиган солиқларнинг турлари ва уларнинг амал қилиш механизмини илмий таққил қилиш муқим ва долзарб муаммоли масалалардан бири бўлиб ҳисобланади.

Ўзбекистон Республикасида солиқлар ва солиққа тортиш билан боғлиқ муносабатларни жақон солиқ амалиётида қабул қилинган тартиб қоидалар билан бирлигини таъминлаш, миллий кўрсаткичларни илқор ривожланган мамлакатларнинг тажрибалари ва кўрсаткичлари билан қиёслаш олишни талаб этади. Юридик шахсларни солиққа тортиш механизмини бугунги солиқ ислоотлари талаблари даражасида янада самаралироқ ташкил этиш ва амалга ошириш, юридик шахслар томонидан ундаги айрим элементлар механизмини мақбул тартиблар асосида қабул қилиш заруриятини кўрсатади.

Солиқ муносабатларидаги муқим солиқ солиш элементлари механизмидан бири, бу юридик шахсларни солиққа тортиш механизмидир. Юридик шахсларни солиққа тортиш механизмининг самарали фаолият кўрсатиши учун солиқ субъектларининг солиқ қонунчилиги тартибларига тўлиқ риоя қилган ҳолда фаолият кўрсатишларини талаб этади.

Мамлакатимиз бозор иқтисодиётига ўтиш йўлидан жадал ривожланиб борар экан иқтисодиётнинг турли тармоқлари орасида солиқ тизими алоқида эътибор талаб этади. Ўзбекистон Республикаси солиқ тизими таркибида юридик шахслардан ундириладиган солиқлар иқтисодиётимиз таянчи, давлат бюджетининг даромадларини шакллантиришнинг асосий манбаи ҳисобланади.

Давлат тараққиётининг ривожланишида юридик шахслардан ундириладиган солиқлар ва солиққа тортиш муносабатлари узлуксиз равишда ўзининг такомиллаштириш тавсифига эга бўлган. Солиққа тортиш тизимида амалга оширилаётган солиқ ислоотлари амалиётидаги энг мураккаб муаммолардан бири юридик шахслардан олинадиган солиқларни ундириш муаммосидир. Юридик шахслардан ундириладиган солиқларни иқтисодиётнинг ривожланишига таъсир этиши, юридик шахсларнинг тараққиий этишига ёрдам бериш ва бир вақтнинг ўзида юридик шахслардан

олинадиган солиларни ундириш муаммоларни ҳал этиб бориш жаҳон молиявий-иқтисодий инқирози шароитида давлатнинг асосий вазифаларидан бўлиб қолаверади.

Хулоса қилиб шуни айтиш мумкинки, юридик шахслардан ундириладиган солилар мамлакатимиз давлат бюджети даромадларини шакллантирадиган асосий манба ва Ўзбекистон Республикаси солиқ тизмининг бир бўлаги ҳисобланиб, амалга оширилаётган солиқ соҳасидаги ислоҳотлар мамлакатнинг иқтисодий тараққиётига сезиларли тарзда таъсир этади.

Бу борада қуйидаги таклифларни киритиш мумкин:

Биринчидан, юридик шахсларни солиқга тортишда акциз солиқини ҳисоблаш механизмини соддалаштириш лозим.

Иккинчидан, солиқ қонунчилигидаги ўзгаришлар бўйича ахборот ва маслаҳат билан таъминлаш марказларини иш фаолиятини такомиллаштириш лозим.

Учинчидан, юридик шахсларни солиқга тортишда қўшилган қиймат солиқини рабатлантирувчи функциясини ошириш лозим.

Тўртинчидан, юридик шахсларни солиқга тортишда қўшилган қиймат солиқи бўйича солиқ юкини камайтириш ва солиқ ставкаларини табақалаштириш лозим.

ФОЙДАЛАНИЛГАН АДАБИЁТЛАР РЎЙХАТИ

I. Ўзбекистон Республикаси Ўнунлари, Президент Фармонлари ва Ўарорлари, Вазирлар МаЎкамаси Ўарорлари

- 1.1. Ўзбекистон Республикаси Конституцияси. -Т.: Ўзбекистон, 2010 й. 40 бет.
- 1.2. Ўзбекистон Республикаси СолиЎ Кодекси. Ўзбекистон Республикаси Ў онун Ў ужжатлари тўплами, 2011 йил январь.
- 1.3. Ўзбекистон Республикасининг «СолиЎ маслаЎ ати тўЎрисида»ги Ў онуни, -Т.: ХалЎ сўзи, 2006 йил, 21 сентябр.
- 1.4. Ўзбекистон Республикасининг «Давлат солиЎ хизмати тўЎрисида»ги Ў онуни. -Т.: ХалЎ сўзи, 1997 йил, 29 август. 1-2 бет.
- 1.5. Ўзбекистон Республикасининг «Банклар ва банк фаолияти тўЎрисида»ги Ў онуни. – Тошкент, 1996. 25 апрел.
- 1.6. «Ўзбекистон Республикаси Марказий банки тўЎрисида»ги Ў онуни.– Тошкент, 1995. 21 декабр.
- 1.7. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2009 йил 6 апрелдаги «Тижорат банклари депозитларига аЎ оли ва хўжалик субъектлари бўш пул маблаЎларини жалб этишни янада раЎбатлантириш Ў ўшимча чоратадбирлари тўЎрисида»ги ПЎ -1090 Ў арори
- 1.8. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2011 йил 30 декабрдаги «Ўзбекистон Республикасининг 2012 йилги асосий макроиЎ тисодий кўрсаткичлари прогнози ва Давлат бюджети параметрлари тўЎрисида»ги ПЎ -1675-сонли Ў арори
- 1.9. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2010 йил 24 декабрдаги «Ўзбекистон Республикасининг 2011 йилги асосий макроиЎ тисодий кўрсаткичлари прогнози ва давлат бюджети параметрлари тўЎрисида»ги ПЎ -1449-сонли Ў арори.
- 1.10. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2009 йил 22 декабрдаги «Ўзбекистон Республикасининг 2010 йилги асосий макроиЎ тисодий кўрсаткичлари ва давлат бюджети параметрлари тўЎрисида»ги ПЎ -1245-сон Ў арори.
- 1.11. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2008 йил 29 декабрдаги «Ўзбекистон Республикасининг 2009 йилги асосий макроиЎ тисодий кўрсаткичлари ва давлат бюджети параметрлари тўЎрисида»ги ПЎ -1024-сон Ў арори.
- 1.12. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2007 йил 12 декабрдаги «Ўзбекистон Республикасининг 2008 йилги асосий макроиЎ тисодий кўрсаткичлари прогнози ва давлат бюджети параметрлари тўЎрисида»ги 744-сонли Ў арори.
- 1.13. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2006 йил 18 декабрдаги «Ўзбекистон Республикасининг 2007 йилги асосий макроиЎ тисодий кўрсаткичлари прогнози ва давлат бюджети параметрлари тўЎрисида»ги 532-сонли Ў арори.
- 1.14. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2005 йил 5 октябрдаги «Тадбиркорлик субъектларини текширишни янада Ў исЎ артириш ва

унинг тизимини такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги ПФ-3665-сонли Фармони.

- 1.15. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2005 йил 24 июндаги «Тадбиркорлик субъектларининг хўжалик соҳасидаги қўш-қўшбузарликлари учун молиявий жавобгарлигини эркинлаштириш тўғрисида»ги ПФ-3622-сонли Фармони.
- 1.16. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2005 йил 15 июндаги «Тадбиркорлик субъектлари томонидан таъдим этиладиган қисобот тизимини такомиллаштириш ва уни ноқонуний талаб этганлик учун жавобгарликни кучайтириш тўғрисида»ги ПП -100 сонли қарори
- 1.17. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2005 йил 20 июндаги «Микрофирмалар ва кичик корхоналарни ривожлантиришни рағбатлантириш борасидаги қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида»ги ПФ-3620-сонли Фармони.
- 1.18. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2005 йил 14 июндаги «Тадбиркорлик субъектларини қўш-қўш-қўшимча қилиш тизимини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги ПФ-3619-сонли Фармони.

II. Президент асарлари.

- 2.1. Каримов И.А. 2012 йил Ватанимиз тараққиётини янги босқичга қўтарадиган йил бўлади: 2011 йилнинг асосий якунлари ва 2012 йилда Ўзбекистонни ижтимоий иқтисодий ривожлантиришнинг устувор йўналишларига бағишланган Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг мажлисидаги маърузаси. – Халқ сўзи газетаси, 20 январь 2012 йил
- 2.2. Каримов И.А. «Барча режа ва дастурларимиз ватанимиз тараққиётини юксалтириш, халқимиз фаровонлигини оширишга хизмат қилади» Халқ сўзи газетаси, 22 январь 2011 йил.
- 2.3. Каримов И.А. Асосий вазифамиз – ватанимиз тараққиёти ва халқимиз фаровонлигини янада юксалтиришдир – Т.: «Ўзбекистон», 2010. 80 бет.
- 2.4. Каримов И.А. Жапон молиявий-иқтисодий инқироzi, Ўзбекистон шароитида уни бартараф этишнинг йўллари ва чоралари.-Т.: «Ўзбекистон», 2009 йил. 56 бет.
- 2.5. Каримов И.А. «Мамлакатимизни модернизация қилиш ва янгилашни изчил давом эттириш- давр талаби» -Т.: Халқ сўзи, 14 февраль, 2009 йил.
- 2.6. Каримов И.А. “Инсон манфаатлари устуворлигини таъминлаш – барча ислоҳот ва ўзгаришларимизнинг бош мақсадидир” – Т.: Халқ сўзи , 2008 йил 9 февраль.
- 2.7. Каримов И.А. Ўзбекистоннинг 16 йиллик мустақил тараққиёт йўли. – Т.: «Ўзбекистон», 2007 йил. 39-40 бетлар.
- 2.8. Каримов И.А. «Янгиланиш ва барқарор тараққиёт йўлидан янада изчил қаракат қилиш, халқимиз учун фаровон турмуш шароити яратиш – асосий вазифамиздир». – Халқ сўзи , 2007 йил 13 феврал.

- 2.9. Каримов И.А. «Мамлакатимиз тараққиётининг ёнуний асосларини мустақамлаш фаолиятимиз мезони бўлиши даркор». –Т.: Халқ сўзи, 2006 йил 25 февраль.
- 2.10. Каримов И.А. «Эришилган ютуқларни мустақамлаб, янги марралар сари изчил аракат қилишимиз лозим». – Т.: Халқ сўзи, 2006 йил 11 февраль.
- 2.11. Каримов И.А. «Бизнинг бош мақсадимиз - жамиятни демократлаштириш ва янгилаш, мамлакатни модернизация ва ислоқ этишдир». – Т: Халқ сўзи, 2005 йил 29 январь.
- 2.12. Каримов И.А. Банк тизими, пул муомаласи, кредит, инвестиция ва молиявий барқарорлик тўғрисида. –Т.: Ўзбекистон, 2005. – 528 б.
- 2.13. Каримов И.А. Ўзбекистон буюк келажак сари. –Т.: Ўзбекистон, 1998. – 686 б.
- 2.14. Каримов И.А. Ўзбекистон ХХI аср бўсақасида: хавфсизликни тақдид, барқарорлик шартлари ва тараққиёт кафолатлари. –Т.: Ўзбекистон, 1997. – 315 б.
- 2.15. Каримов И.А. «Ўзбекистон иқтисодий ислоқотларни чуқурлаштириш йўлида». Т.: Ўзбекистон, 1995 йил.

III. Соқага оид меъёрий қужжатлар.

- 3.1. Солиққа оид ёнун қужжатларидаги янгиликлар.- Тошкент: «NORMA». 2011.- 512 бет
- 3.2. Сборник №1 Нормативных документов по налоговому законодательству Республики Узбекистан. ГНК, РКИЦ, Ташкент, 2009.
- 3.2. Сборник №2 Нормативных документов по налоговому законодательству Республики Узбекистан. ГНК, РКИЦ, Ташкент, 2009.
- 3.3. Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги томонидан рўйхатга олинган 2007 йил 9 августдаги 1701-сонли «Тижорат банклари, кредит уюшмалари ва микрокредит ташкилотлари томонидан бюджетга солиқларни қисоблаш ва тўлаш тартиби тўғрисида»ги Низом.
- 3.4. Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги томонидан рўйхатга олинган 2005 йил 16 июндаги 1480-сонли «Тижорат банклари ва кредит уюшмалари томонидан солиқларни қисоблаб чиқариш ва бюджетга тўлаш тартиби тўғрисида»ги Низом.
- 3.5. Ўзбекистон банк тизимини ислоқ қилиш ва эркинлаштириш бўйича ёнунчилик қужжатлари тўплами. –Т.: Ўзбекистон, 2003. – 360 б.

IV. Асосий адабиётлар.

- 4.1. Ўзбекистон Республикаси Президенти И.А.Каримовнинг 2010 йилда мамлакатимизни ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш якунлари ва 2011 йилга мўлжалланган энг муқим устувор йўналишларга бақишланган Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Мақамасининг мажлисидаги “Барча режа ва дастурларимиз Ватанимиз тараққиётини юксалтириш, халқимиз фаровонлигини оширишга хизмат қилади”

- мавзусидаги маърузасини ўрганиш бўйича Ўқув-услубий мажмуа. – Тошкент: Иқтисодийёт. - 2011. – 376 бет.
- 4.2. Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримовнинг «Мамлакатимизни модернизация қилиш ва кучли фуқаролик жамияти барпо этиш–устувор мақсадимиздир» ҳамда «Асосий вазифамиз – Ватанимиз тараққиёти ва халқимиз фаровонлигини янада юксалтиришдир» номли маърузаларини ўрганиш бўйича Ўқув-услубий мажмуа. Тузувчилар: Б.Ю.Ходиев, А.Ш.Бекмуродов, У.В.Сафуров – Т.: Иқтисодийёт, 2010.-331 б.
 - 4.3. Ваҳобов А., Жўраев А. Солиқлар ва солиқча тортиш. Дарслик-Т.:Шарқ, 2009. 448 бет.
 - 4.4. Alimardonov M.I., To‘xsanov Q.N. Soliq nazariyasi. –Т.: O‘zbekiston Yozuvchilar uyushmasi Adabiyot jamg‘armasi nashriyoti, 2005, - 175 b.
 - 4.5. Ялбеев Ш.А. Солиқча тортиш назарияси ва амалиёти, Дарслик (қайта ишланган)- Т.: Фан ва технологиялар маркази, 2003.-247 бет.
 - 4.6. Налоги и налоогобложение: учеб. /Под ред. И.А. Майбукова. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2010. – 559 с.
 - 4.7. Никулкина И.В. Общая теория налоогобложения: учеб. пособ. – М.: Эксмо, 2010. – 176 с.
 - 4.8. А.Н.Романова. Организация и методы налоговых проверок. учеб. пособ.М.:Вузовский учебник , 2009– 180 с.
 - 4.9. Миляков Н.В. Налоги и налоогобложение: Учебник. — 7-е изд., перераб. и доп. — М.: ИНФРА-М, 2008. - 520 с.
 - 4.10. Ходиев Б.Ю., Бекмуродов А.Ш., Тухлиев Б.К. Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримовнинг «Жапон молиявий-иқтисодий инқирози, Ўзбекистон шароитида уни бартараф этишнинг йўллари ва чоралари» номли асарини ўрганиш бўйича ўқув қўлланма. – Т.: Иқтисодийёт, 2009. – 120 б.
 - 4.11. Маликов Т., Хайдаров Н. Бюджет (тизими, тузилмаси, жараёни). Ўқув қўлланма. Т.: Иқтисод-молия, ТМИ – 2008, 98 б.
 - 4.12. Абдуллаева Ш. Пул, кредит ва банклар. –Т.: Иқтисод-молия, 2007. – 343 б.
 - 4.13. Абдуллаева Ш., Сафарова З. Тижорат банклари молиявий ресурсларини бошқариш. –Т.: Иқтисод-молия, 2007. – 200 б.
 - 4.14. Абдуллаева Ш., Файзуллаева М., Галак О., Абидинова Д. Банковский менеджмент и маркетинг. –Т.: Иқтисод-молия, 2007. – 182 с.
 - 4.15. Абдуллаева Ш., Омонов А. Тижорат банклари капитали ва уни бошқариш. –Т.: Иқтисод-молия, 2006. – 118 б.
 - 4.16. Тухлиев Б.К., Юсупов О.А., Агзамов А.Т, Тўхсанов Ш.Н. Солиқлар ва солиқча тортиш: Ўқув қўлланма. – Т.: 2007. -320 б.

V. Қўшимча адабиётлар.

- 5.1. Митюкова Э.С. Налоговое планирование: анализ реальных схем. – М.: Эксмо, 2010. – 288 с.
- 5.2. Молчанов С.С. Налоги: расчет и оптимизация. – М.: Эксмо, 2010.–544с.

- 5.3. Юткина.Г.Ф. Налоги и налогообложения. Учебник-М: ИНФРА-М, 2001.-429 с.
- 5.4. Налоги и налогообложение: Учебник. / Под ред. И.А. Майбурова. — 2-е изд., перераб. и доп. - М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2008. - 511 с.
- 5.5. Налоги и налогообложение: Учебник. / Под. ред. И.А. Майбурова. 2-е изд., перер и доп. — М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2008.-511с.
- 5.6. Паскачев А. Б. Налоги и налогообложение : учеб. пособие. — М.: Высшее образование, 2008. — 384 с.
- 5.7. Тошмурадова Б. Соли муносабатларини оптималлаштириш. Ўқув қўлланма, -Т.: ТМИ, 2005. —158 б.
- 5.8. Абдуллаева Ш. Банк иши. —Т.: Иқтисод-молия, 2003. — 312 б.
- 5.9. Абдуллаева Ш. Банк рисклари ва кредитлаш. —Т.: Молия, 2002. — 304 б.
- 5.10. Абдуллаева Ш. Пул, кредит ва банклар. —Т.: Молия, 2000. — 312 б.
- 5.11. Абдурахманов О. Налоговые системы зарубежных стран. —М.: Палеотип, 2005. — 356 б.

VI. Даврий нашрлар, статистик қисоботлар ва тўпламлар.

- 6.1. «Мамлакатимизни янгилаш ва модернизация қилиш шароитида кичик бизнес ва хусусий тадбиркорликни ривожлантиришда солиқ тизимининг ролини ошириш масалалари» мавзусидаги республика илмий-амалий анжумани маъруза тезислари тўплами. —Т.: «Иқтисодиёт», 2011. — 376 б. 2011 йил 16 март
- 6.1. Иқтисодиётни модернизациялаш ва диверсификациялаш шароитида бюджет-солиқ сиёсатини такомиллаштириш муаммолари. Республика илмий амалий анжумани материаллари.-Т.: ДСҚ Солиқ академияси, 2010 йил 21-22 май.
- 6.2. Иқтисодиётни либераллаштириш ва мамлакатни модернизациялаш шароитида давлат молиясини ислоқ қилиш йўналишлари. Республика илмий амалий анжумани материаллари.-Т.:ТДИУ, 2007 йил 14-15-декабрь.
- 6.3. Иқтисодиётни эркинлаштириш шароитида бюджет-солиқ тизимининг долзарб масалалари. Республика илмий амалий анжумани материаллари.-Т.:ТДИУ, 2005 йил 14-15- декабрь.
- 6.4. «Халқ сўзи» газетаси.
- 6.5. «Солиқлар ва божхона хабарлари» газетаси.
- 6.6. «Солиқ тўловчининг журнали» журнали.
- 6.7. «Бозор, пул ва кредит» журнали.
- 6.8. «Ўзбекистон иқтисодий ахборотномаси» журнали.
- 6.9. «Бухгалтерия қисоби ва солиқ солиш» журнали
- 6.10. Ўзбекистон Республикаси солиқ органлари фаолиятининг 2010 йилги натижалари.-Т.: ДСҚ, 2011.
- 6.11. «Ўзбекистон Иқтисодиёти» статистик маълумотлар тўплами.-Т.: Ўзбекистон Республикаси Иқтисодиёт вазирлиги, 2010.

VII. Интернет сайтлари.

- 7.1. www.lex.uz - Ўзбекистон Республикаси қонунлари базаси сайти.
- 7.2. www.mf.uz-Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги сайти.

- 7.3. www.cb.uz- Ўзбекистон Республика Марказий банки сайти.
- 7.4. www.soliq.uz-Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ бўғитаси сайти.
- 7.5. www.stat.uz-Ўзбекистон Республикаси Давлат статистика бўғитаси сайти.
- 7.6. www.bankir.uz-Ўзбекистон Республикаси Банклари уюшмаси сайти.

ЯИМ га нисбатан солиқ
юкининг ўзгариши динамикаси



